

Den første sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl. samt om ændring af folkeforsikringsloven (vedr. størrelsen af rentens grundbeløb).

(Anden behandling findes i tidenden sp. 1333).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Søren Andersen: Mindretallet, venstre og konservative, beklager naturligvis, at vi ikke fik vore ændringsforslag gennemført, men da man dog må sige, at det foreliggende lovforslag er udtryk for en begyndende udligning, ikke mindst for det kommende finansår, skal jeg på mit partis vegne anbefale, at man stemmer for lovforslaget.

Poul Sørensen: Også jeg skal på mit partis vegne anbefale, at man stemmer for lovforslaget.

Socialministeren (Strøm): Jeg takker, fordi lovforslaget nu kan blive eenstemmigt vedtaget i det høje folketing.

Søren Olesen: Enkelte blade, f. eks. „Social-Demokraten“, har skrevet, at vi var modstandere af eengangstillægget til rentemodtagerne. Det er naturligvis ikke sandt. Vi er tilhængere af en større udligning mellem kommunegrupperne, og det var det, vi ønskede at give udtryk for, men vi er selvfølgelig tilfredse med, at der nu dog sker nogen udligning, og vil naturligvis stemme for lovforslaget.

Ragnhild Andersen: Mit parti havde som bekendt ønsket fuld udligning af renten i de tre kommunegrupper. Det opnåede vi ikke, men vi har opnået en øjeblikkelig hjælp til rentemodtagerne plus en begyndende udligning, og da det er i overensstemmelse med mit partis synspunkter, at der tages fat på denne udligning, stemmer vi med glæde for lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 135 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om radiospredning. [Af Harald Nielsen m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 845; fremsættelsen findes i tidenden sp. 933).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Bomholt): Det fremsatte forslag til lov om ændring i radiospredningsloven giver mig anledning til følgende bemærkninger.

Hvad man end vil mene om den nuværende radioordning, den har vist sig at være både smidig og fast, og det er lykkedes at gennemføre det første kvarte århundredes udvikling på en sådan måde, at vi som danske kan være det bekendt. Den danske statsradiofoni er agtet og respekteret ikke blot i de øvrige nordiske lande, men udover Europa. Jeg behøver blot at pege på musikafdelingens resultater. Statsradiofoniens orkester er i dag et nordvesteuropæisk eliteorkester og et betydningsfuldt aktiv i vort arbejde for at gøre dansk kultur kendt i udlandet.

Jeg tør måske også nævne foredragskområdet. Det er her lykkedes os at videreføre det arbejde, som de folkekulturelle organisationer gennem årtier har lagt grunden til. Vor radio er aldrig blevet en glat, akademisk radio, der ovenfra har lagt tingene tilrette efter formlen: „Vi alene vide“. De folkelige kontakter har været i orden. Et bredt anlagt samarbejde til alle sider har medvirket til, at enhver kulturel indsats af værdi når frem til mikrofonen.

Når det er lykkedes at forme en virkelig folkets radio med plads til både den primitive begyndelse og elitepræstationen, skyldes det i første linie vore lytterorganisationer. De har indtil denne dag været garantien for, at den danske radio ikke synker ned til at være en blot underhold-

[Undervisningsministeren.]

ningsmaskine. Lytterorganisationerne har på tusinder af møder talt om radiofoniens arbejde, forklaret det, forsvaret det, og har rejst nye krav af betydning for en fortsat fremgangslinie. Radiofonien kan nu engang ikke arbejde i et een gang for alle lagt spor. Den må bestandig søge at slå sine egne rekorder, den stiller ustandselig krav om nye ideer, nyt stof, nye former for servering, og i dette progressive arbejde kan lytternes aktive medvirken ikke undværes. Naturligvis kan man ikke få alle lyttere ind i organisationerne. Der vil, i hvert fald i den tid, vi oplever, være mange, der ikke aner, at kultur er andet og mere end blot passiv modtagelse, at kultur også er aktiv medleven og medbestemmelsesret. Mange er ligegyldige, omtrent lige så ligegyldige som de meget snakkende i denne sal. Mange nøjes med de tilfældige underholdninger. Jeg er principielt af den opfattelse, at man ikke på kulturelle områder kan eller skal organisere tilbunds, men man skal sørge for, at de interesserede har mulighed for at finde sammen til en frugtbar drøftelse, og man skal søge at gøre endnu flere mennesker interesserede. Disse grupper af interesserede bør man give en passende indflydelse på radiofoniens ledelse og program. Det er en naturlig konsekvens af vort kulturdemokrati, og det tjener dansk kulturpolitik til ære, at det er sket. Det er faktisk imponerende, at det har været muligt at samle flere hundrede tusinder i kulturorganisationer omkring radioen i samarbejdets tjeneste.

Når vi i Danmark har kunnet give det frie ord en højere placering end i de fleste andre lande, skyldes det et samspil mellem embedsmænd og lytterorganisationer. Det var Arbejdernes Radioforbund, der i sin tid knækkede censuren blå blyant. Der gives ikke censur i dansk radio; enhver taler under sit eget ansvar, og således bør det fremover være. Radiofonien må have en sådan organisation, at den beskytter det frie og måske dristige eksperiment, den personlighedsprægede og måske udfordrende tale, den hensynsløst oprigtige reportage o. s. v. Den enkeltes overbevisninger må kunne komme uafkortet til udtryk, og der må til enhver tid være plads til de modsatte meninger, de meninger,

der siger imod. Det er her, radiofoniens største intellektuelle opgave ligger: at få de helt andre livsanskuelser og de helt andre væreformer ind i dagligstuerne og således fortælle, at der er en verden udenfor vinduerne. Det er i og for sig ikke opgaven at nedbryde anskuelser, men at modne dem, at forene dem med tolerance og vidsyn. Enhver anskuelse skal kunne tåle modargumenternes skærsild. Det er, hvad jeg forstår ved en farlig radio. Det er en radio, der er farlig for de nemme anskuelser, de miliøbestemte meninger, postulater og vanetanker.

Den indsats, som lytterorganisationerne har øvet, er efterhånden anerkendt fra alle sider, og jeg kan helt tilslutte mig, hvad det ærede medlem hr. Erik Eriksen, den tidligere statsminister, har udtrykt således — et citat med den højtærede formands tilladelse —:

„En forudsætning for en levende radio er en intim forbindelse med befolkningen. Således som den danske radiofoni er opbygget, skabes denne forbindelse igennem lytterrepræsentanterne i radiatoråd og programudvalg.“

Samme tanke er udtrykt af statsradiofoniens øverste embedsmand, direktør F. E. Jensen med disse ord — ligeledes med den højtærede formands tilladelse —:

„Lytterrepræsentanterne har gjort et godt arbejde, som de fortjener al mulig anerkendelse for, og jeg anser dem for en uundværlig bestanddel af vor demokratisk organiserede radio.“

Selvom den radioordning, vi har, på væsentlige områder har vist sig at svare til tidens krav og opgaver, er det dog meget vel tænkeligt, at det er muligt at finde en endnu bedre form. Der er ingen form, som er evig og almengyldig. Jeg stiller mig fordomsfrit overfor de forslag til ændringer, der måtte fremkomme, og har kun det ønske, at enhver nyordning, der fastholder formålet, må være bedre end den gamle, og at dette dokumenteres med klare argumenter.

Forslaget, som er stillet, går ud på, at ikke blot de interesserede lyttere, men også de mindre interesserede, kort sagt alle lyttere, skal bankes op for at afgive deres stemme ved et almindeligt lyttervalg. Jeg forstår, at denne tanke indtager en væsent-

[Undervisningsministeren.]

lig plads i de ærede forslagsstilleres kulturforståelse, og lad os så se lidt nærmere på sagen.

Forslaget indeholder to meget væsentlige punkter. Det går for det første ind for tanken om lytterorganisationernes nødvendighed, og dernæst erkendes det klart af forslagsstillernes partier, at radiatorådet skal bevare sin beslutningsmyndighed under ansvar overfor undervisningsministeren og ikke blot være en efter snak-institution, der en gang i kvartalet, eller hvor tit det nu bestemmes, drøfter de programmer, der er afviklet. Man har altså principielt og endegyldigt forladt det standpunkt, som nu og da har været fremme i pressen, at vi her i landet skulle have en embedsmandsradio uden et ansvarligt radiatoråd, og til gengæld skulle den stilles direkte under den politiske ministers ansvar.

Det er et virkeligt plus, at folketinget står samlet omkring dette: et radiatoråd med myndighed i programanliggender — således som det udtrykkes i forslagets § 1:

„Radiatorådet har under ansvar for undervisningsministeren ledelsen af statsradiofonien.“

Personligt vil jeg betragte det som en ubehagelighed og nærmest en ulykkelig situation, dersom særlig brændende spørgsmål eller spørgsmål, som de store organisationer er særligt interesserede i, skulle passere ministerværelset og kræve en ministerafgørelse med muligt pres på embedsmændene; her skræmmer sporene fra andre lande. Det er glædeligt, at der er enighed om, at statsradiofoniens programdispositioner skal afgøres indenfor institutionens egne mure i et råd, der organisk er forbundet med store dele af den kulturelt interesserede befolkning og — hvad angår de principielt i loven fastlagte linier — med ansvarsforbindelse til folketinget her.

Forslaget går ud på, at kun 8 af radiatorådets medlemmer skal vælges ved lytterafstemning. Hvis man vil ind på en så kostbar og omfattende foranstaltning som lytterafstemning, hvorfor så ikke lade alle rådets medlemmer vælge? Hvorfor kun halvdelen? De nuværende lytterrepræsentanters antal udvides fra 6 til 8; er det ikke et meget stort maskineri at sætte i gang af hensyn til en udvidelse med 2 medlemmer?

Hvorledes skal dette valg, der bringer 2 lytterrepræsentanter til verden, organiseres? Det er et aldeles afgørende punkt, og her lister forslagsstillerne uden om. Det hedder i bemærkningerne — med den højtærede formands tilladelse til et citat —:

„Forslagsstillerne har ikke fundet det hensigtsmæssigt at indføje de tekniske regler om lyttervalgene i nærværende lovforslag.“

Og senere udtales det håb, at fælles overvejelser måtte kunne føre til en tilfredsstillende løsning af valgproblemet. Der er altså tale om håb og ikke om en realistisk undersøgelse af mulighederne for et lyttervalg; det er et noget løst grundlag for et forslag. Jeg har bemærket mig, at det ærede medlem hr. Kristen Amby, medlem af radiatorådet og af de konservatives gruppe, ikke er medforslagsstiller.

Radiatorådet har gennem længere tid beskæftiget sig med dette problemområde. Som formand for rådet interesserede jeg mig for det, men jeg må sige, at jo dybere jeg trængte ind i en rent saglig undersøgelse, jo mere vanskeligt var det at skimte en blot nogenlunde tilfredsstillende løsning.

For det første: Hvorledes finder man egnede regler for opstilling af kandidatlister? Hvis en gruppe på kun 5 000 mennesker har opstillingsret, må man regne med en serie af opstillingslister, og det vil sige en stemmeseddel, der er længere end Davidsens smørrebødsseddel. Hvorledes vil det være muligt at forhindre, at der kommer besynderlige resultater ud af en sådan afstemning? Kan det ikke tænkes, at Ib Schønberg vil slå det ærede medlem hr. Erik Eriksen, og at Poul Reichardt vil slå det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft? Vil man ikke i kapløbet mellem de lange lister sikre sig et passende antal stjerner? Jeg mener at have iagttaget, at nogle af de værdifulde kulturelle medarbejdere, som en radio kan skaffe sig, hører til de stille i landet, men de har ikke skygge af mulighed for at sejre ved et sådant valg.

Overhovedet tror jeg, man skal være varsom med at overføre det politiske valgs former til et kulturelt område. Dette er blevet mere og mere klart for mig. De politiske partier vil uvægerligt blive engageret i valget; de vil sætte deres propaganda-maskiner ind ved hjælp af presse, film,

[Undervisningsministeren.]

plakater o. s. v., og derved vil der ske en forgrovning, som det kulturelle arbejde ikke kan være tjent med. De overdrivelser og forenklinger, som det politiske liv til nød — til nød — kan tåle, kan det kulturelle liv ikke tåle uden at krænge over i sin karikatur. På det kulturelle område må det være således, at argumentet virker med sin fulde vægt, enten det fremføres af een eller af flere; et argument bør ikke kunne majoriseres, det bør kun kunne overvindes af klare modargumenter. Således er det både i radioråd og programudvalg, hvor en afstemning hører til sjældenhederne. En valgordning som den ønskede vil politisere radiorådet til skade for både samarbejde og resultater.

Jeg indrømmer, at et lyttervalg kan bane vej for interessante foreteelser. Jeg vil bede de ærede medlemmer studere, hvorledes de kristelig-demokratiske partier er kommet til verden omkring i landene. Det er begivenheder som den her ønskede, der har bevirket det. Hvis de kristelige lyttere ikke på anden måde kan hævde sig overfor de politiske partiers valgtromler, hvad er da mere naturligt, end at de rejser deres eget kristelig-demokratiske parti? En sådan partidannelse vil muligvis være lige så naturlig i Danmark som i adskillige andre lande. Her kan enhver anstille sine overvejelser.

Der er dog en ting, jeg klart må advare imod. Det hedder sig nu og da, at der er socialdemokratisk slagside i radioen. Af rådets 16 medlemmer er der for tiden kun 4, som vides at være socialdemokrater. Vil man mene, at de fire i den grad kan vippe de tolv til vejrs, at der bliver slagside? Det er — synes jeg — den rene demagogi at påstå noget sådant, og hvis der skulle fremkomme påstande i den retning — det ærede medlem hr. Harald Nielsen talte i sin fremsættelsestale noget dunkelt om „et instrument i en ensidig propagandas tjeneste“ — så vil det ærede medlem jo i det udvalg, som formentlig bliver nedsat, hvis det ønskes, kunne tilkalde de såkaldt borgerlige repræsentanter i radiorådet og spørge dem, om de på noget punkt er blevet majoriseret fra socialdemokratisk side.

For socialdemokratiet som parti stiller det sig utvivlsomt således, at enhver valg-

ordning, næsten ligeegyldigt hvilken, vil give det en større partimæssig repræsentation i rådet, og man kan forsåvidt fra den side se med sindsro på de forslag, der måtte passere revy. Men det kan ikke nægtes, at rent sagligt melder der sig store vanskeligheder for en af lovgivningen fastlagt almindelig lytterafstemning. En ting er en indmeldelse i en lytterorganisation, hvorved en interesse markeres, en helt anden ting er det, hvis staten i henhold til lov lader foranstalte et valg — et valg under statens og dette tings ansvar.

På radiorådets foranledning har indenrigsministeriet udarbejdet et skitseforslag til en valgordning for samtlige lyttere. Afstemningen skulle foregå på posthusene, der skulle udlevere stemmesedler mod forevisning af licenskort.

Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet stillede sig afvisende til forslaget — pure afvisende. Det ville kræve længere åbningstid på postkontorerne i afstemningsugerne, ekstra mandskab, særlige tilforordnede lytteres nærværelse for at få antallet af uregelmæssigheder så langt ned som muligt, opstilling af stemmebokse, anskaffelse af stemmekasser o. s. v. Og hertil kommer de ca. 200 000 husstande, der er beliggende så langt fra postkontorerne, at det må være landposten, der besørger omdeling og indsamling af stemmesedler. Man ser situationen for sig. Husmoderen finder en blyant og anbringer stemmesedlen i vindueskarmen, og hvis navnelisten er for indviklet, spørger hun posten til råds. En venlig landpost kan udrette mangt og meget her i verden.

Det ser ved første øjekast så ligetil ud, at man stemmer ved hjælp af licenskortet; men hvorledes skal man sikre den hemmelige afstemning, som må være et uafviseligt krav? Dernæst: Hvem skal have stemmeret? Forslagsstillerne mener, at hver lytter kun skal have een stemme. Vil det sige, at husfaderen, hvis navn står på licenskortet, skal have stemmeret, og at hustruen skal udelukkes? Hendes navn findes jo muligvis ikke på noget papir vedrørende radio. Hvad siger Dansk Kvindesamfund til en sådan ordning? Almindelig Lytterforening — hr. landsretssagfører Elmertoft — stillede forslag om, at ægtefæller skulle have hver en halv stemme. Ja, men hvad så med svigermor,

[Undervisningsministeren.]

der bor i hjemmet og muligvis har finansieret radiolicensen? Hvad med den halv-voksne søn, som har det gamle radioapparat på sit værelse og derfor har fuld stemmeret, medens hans far, der har anskaffet sig et nyt apparat, kun har en halv stemme, fordi han er gift med mor? Unge Hans skal have en hel stemme, medens hans gamle far, Harald, må nøjes med en halv. Der kan være flere hjemmeværende voksne børn, flere familiemedlemmer m. v.

En lytter kan meget vel betale licens i flere politikredse; skal han så også have flere stemmer? Hvis en mand betaler 7 licenser, hvad der ikke er ualmindeligt, skal han dog efter forslaget kun have een stemme — og de øvrige familiemedlemmer i hans hus være udelukket fra at stemme. Hvorledes vil man kontrollere, at kun den ene stemme benyttes? Hvordan vil man udskille de seks licenser, så at kun den ene benyttes til stemmeafgivning?

En mand, der ikke har radioapparat, kan løse licens, hvis det morer ham i en bestemt valgsituation. Selvom det kun vil høre til de meget store sjældenheder: selve den kendsgerning, at man kan købe stemmer — købe stemmer — er direkte ubehagelig. Og hvad med de godt 100 000 lyttere, der er fritaget for licens? Deres valgret må naturligvis sikres.

Der måtte formentlig desuden fastsættes en bestemt valgretsalder. Der er mange halvstore børn, der betaler licens. Valgretsalderen kan måske sættes til 18 år, idet den kulturelle valgret jo ikke behøver at følge den politiske valgret. Når de unge i 18 års alderen har udstået læretiden eller rykker ind på universiteterne, har de vel en vis mening om, hvad de ønsker sig af radioen. Men hvorledes skal alderen kunne kontrolleres?

Desværre var indenrigsministeriet ikke i stand til at oplyse, hvad et sådant lyttervalg vil koste. Det ligger nær at tænke, at et almindeligt lyttervalg vil koste noget nær det samme som et politisk valg; men i hvert fald: selv et lyttervalg, der resulterer i kun 8 valgte, vil ikke kunne afholdes under 1/2 mill. kr., når de forskellige udgifter tages med. Er et sådant beløb forsvarligt i forhold til det, der opnås? Hver enkelt af de otte mand vil komme til at stå i et overordentlig

stort beløb i direkte valgudgifter. De pågældende ville nok foretrække at få byttet om på de beløb, der går til valgudgifter, og dem, der går til honorarer. I honorar får de pågældende for tiden 1 500 kr. + 75 pct.

Hvordan vil valgdeltagelsen blive? Den kan meget let forme sig på en sådan måde, at den bliver kompromitterende for hele ordningen. Når man ved en grundlovsafstemning, hvor det dog drejer sig om fundamentale spørgsmål for borgerne, om disses politiske og økonomiske rettigheder, ikke kan samle flere stemmer end det antal, vi for et halvt år siden kunne registrere, hvordan vil så ikke deltagelsen i et direkte lyttervalg blive? Efter mit skøn i hvert fald mindre.

Hvis man fuldt skal forstå, hvad det her drejer sig om, må det erindres, at det var vor største lytterorganisation, der i sin tid foreslog, at folketinget skulle være repræsenteret i radioen, ud fra den ganske rigtige tankegang, at folketingsrepræsentanterne som almenvalgte også repræsenterede de lyttere, der stod udenfor lytterorganisationerne. Lytterrepræsentanterne og folketingsrepræsentanterne må ses som supplerende hinanden, i fællesskab dækkende feltet, og således virker ordningen også i praksis.

Et tidligere medlem af radiatorådet, hr. redaktør Knud Rée, den tidligere fiskeriminister, har erkendt, at der ikke kan stemmes på licenskortene, og har skitseret en løsning, hvorefter der efter licensindbetalingerne udsendes stemmesedler til samtlige lyttere, som derefter returnerer disse til statsradiofonien. Også et sådant forslag kan jo undersøges, om man ønsker det; men også her flytter nissen jo ganske givet med. Det vil kræve en mægtig ekstrastab af mandskab at forsyne hele landet med stemmesedler fra en central, og hvad med afstemningens hemmelighed? Breve kan være fejl-adresserede, gå forkert i byen, i visse tilfælde ligge og flyde på dagligstuebordene o. s. v.

Afstemning på licenskort, afstemning i tilknytning til kommunevalg og lignende må opgives som uigennemførligt; men det er nok muligt, at der administrativt kan foretages visse ændringer, som fjerner lytterrepræsentanternes valg så langt fra de politiske valg som overhovedet muligt. Det

[Undervisningsministeren.]

synes jeg burde være hovedlinien: at få det kulturelle valg fjernet så langt fra det politiske som muligt. Jeg vil for mit vedkommende gerne overveje at komme bort fra et forhold, der klæber ved den nuværende valgordning via lytterorganisationerne, nemlig dette, at propagandaen for tilgang af lyttermedlemmer koncentrerer om 4 års periodens udløb; i så henseende kunne man f. eks. vælge medlemmerne i henhold til de lyttortal, der er de gennemsnitlige for de sidste to år, d. v. s. halvdelen af en radiatorperiode.

Med hensyn til hele organisationen af radioens ledelse er det nok muligt, at der engang ved siden af økonomidirektøren må komme en programdirektør og i toppen en radiochef, men man bør tøve, inden man gennemfører en sådan ordning. Den nuværende tilstand med afdelingschefer for de forskellige programgrøne, der i programmæssig henseende sorterer under programudvalget, giver betydelig mere rum for et personligt initiativ, og vi er her i landet så lykkelige at have et fint team, utvivlsomt det bedste i Norden. En programdirektør vil give bestemte instrukser til afdelingscheferne og derved blive den retningsgivende faktor; enhver er jo præget af ensidigheder, og ordningen vil derfor meget let komme til at virke hemmende på bestræbelserne for at skabe den fornødne alsidighed i radioen. Ganske vist har man i enkelte europæiske radiofonier søgt at fastholde afdelingschefernes relative suverænitet overfor programdirektøren, men det har efter mit personlige indtryk medført en løshed i forholdene, der bestemt virker afskrækkende.

Til slut et par mindre spørgsmål. Det foreslås, at radiatorådets formand skal vælges mellem de otte lytterrepræsentanter. Rent faktisk er de sidste to formænd udgået fra lytterorganisationerne. Jeg for min part indvalgte i rådet af Arbejdernes Radioforbund og har aldrig der repræsenteret rigsdagen. Men hvordan vil den parlamen-

tariske ordning blive, når ministeren er totalt uden kontakt med udnævnelsen? Og hvis nu de otte, der vælges, er, om jeg så må sige, ferske figurer, der ikke før har haft med administrativt arbejde at gøre? Der kunne siges mere om den ting; men det fremgår af den nærmestliggende fortid, at det ikke bør være mig, der siger det.

Hvad offentlighedsprincippet angår, har radiatorådet selv — på eget initiativ — udvidet det, således at det, som det ærede medlem hr. Harald Nielsen ønsker, faktisk er gennemført. Skal offentlighedsprincippet udvides yderligere, risikerer man, tror jeg, at det ikke bliver et råd, men en forsamling.

Hvad angår det sene tidspunkt for forslaget fremsættelse, vil jeg gøre opmærksom på de samlede lytterorganisationers og det samlede radiatoråds henstilling til min højtærede forgænger i undervisningsministeriet. Det hedder i denne henstilling — med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne citere —:

„De fra forskellige sider fremsatte tanker om lytternes direkte valg af hele radiatorådet eller dets flertal har det ikke efter alle lytterorganisationers opfattelse endnu været muligt at finde frem til former for, der er praktisk gennemførlige og økonomisk forsvarlige. Under hensyn hertil og til de overvejelser, der for tiden finder sted i ministeriet herom, samt under hensyn til, at der i år foregår en række politiske valg, anser Danske Lytters Fællesforbund det for rigtigst, at spørgsmålet om direkte lyttervalg udskydes, og at den forestående fornyelse af radiatorådet foregår efter de hidtil gældende regler.“

Denne skrivelse er dateret 13. maj i år. Havde det ikke været rimeligt, om undervisningsministeren i tide havde adviseret lytterorganisationerne om, at man muligvis kunne tænke sig at ændre den for lytterorganisationerne gældende ordning? Nu er der kun tre uger til 4 års periodens udløb. De forskellige lytterorganisationer befinder

[Undervisningsministeren.]

sig i sluttheatet. 31. december er sidste dato. Man stiller sig uvilkårligt det spørgsmål: Havde min højtærede forgænger ikke haft pligt til beslutning, pligt til at meddele, at en ændring kunne indtræde? Han svarede overhovedet ikke på lytterorganisationernes henvendelse, og de har derfor været i god tro, når de satte fuld kraft ind på hvervningen af nye medlemmer.

Der er i politik meget, der følger den hårde linie; det skal jeg ikke sige noget til, men jeg kan ikke se, hvorfor det skal være således i dette tilfælde, hvorfor man ikke kan respektere spillets regler og optræde fair overfor lytterorganisationerne. Hvad forhindrer os i at respektere det ønske, som samtlige danske organiserede lyttere og et enigt radioråd har fremsat?

Til slut dette: vi var i mandags et par mennesker henne i radiohuset for at tage afsked med Jens Rosenkjær. Han talte om den store glæde, det havde været for ham, den store oplevelse i hans liv, at samarbejde med programudvalget. Mangfoldige forslag, som han var fremkommet med, sagde han, havde der fået nye og værdifulde belysninger; den dialektiske proces havde været belærende, og han ville nødig have undværet dette plus i arbejdet. Jeg kan for min part sige, at råd og programudvalg aldrig har været et magtinstrument, men et mødested for fri og åben menneskelighed, og jeg vil håbe, at det fortsat må være tilfældet, også med støtte i dette høje ting.

Ordføreren for forslagsstillerne (Harald Nielsen): Jeg fik nærmest det indtryk af den højtærede ministers tale, at han egentlig var indstillet på, at det skal blive, som det er. Men før jeg går over til at replicere til den højtærede minister, ønsker jeg at gøre nogle bemærkninger også af almen karakter og som supplement til det, jeg sagde i fremsættelsestalen.

Som nævnt er det væsentligt for venstre og konservative at få gennemført direkte lyttervalg og få indført en vis offentlighed i rådets og programudvalgets møder. Det synes efterhånden, som om der er flere og flere, der er enige om, at den nuværende valg måde, hvor lytterne er repræsenteret i rådet i forhold til medlemstallet i deres

foreninger, er utilfredsstillende og bør afskaffes. Men når vi så kommer til, hvad der skal afløse den bestående ordning, er enigheden måske ikke helt så stor.

Nogle siger, således som vi gør det i det foreliggende forslag, at alle lyttere, uanset om det er medlemmer af lytterforeninger eller ej, skal have adgang til at stemme. Hertil svares, således som vi også hørte det nu af den højtærede undervisningsminister: ja, det kan måske rent principielt tage sig meget godt ud, men er det ikke alt for vældigt et apparat at sætte i sving for at vælge 8 medlemmer. Det er vist 1,3 mill. licensbetalende lyttere, som man skal ulejlige i den anledning. Hertil kommer, siger kritikerne, og det blev også gentaget af den højtærede minister, at det er et spørgsmål, om det er rigtigt at begrænse stemmeretten til dem, der betaler licens. Bør konen ikke have lov til at stemme, sønnen, datteren, pigen, der måske på værelset har et lille apparat, som husbonden betaler o. s. v. o. s. v.? Jeg har nu den opfattelse, at vil man lave en valgordning med direkte lyttervalg, bliver man vist nødt til at holde sig alene til de licensbetalende lyttere eller dem, der er udstyret med licenskort. Så snart man vil gå udenfor deres kreds, er det meget vanskeligt at sige, hvor grænsen skal trækkes. Det er da også, såvidt jeg forstår, nu således, at det alene er licensbetalende lyttere, der tælles med, når det medlemstal opgives, i henhold til hvilket foreningerne skal have repræsentation i rådet. Forsåvidt er det altså ikke noget nyt, der indføres, hvis man gør afstemningen til et alment valg, hvor alle lyttere kan deltage, betinget af at de pågældende er udstyret med licenskort.

For mig ser det derfor således ud, at når vi står overfor at skulle foretage ændringer i radioloven vedrørende udpegning af rådsmedlemmer, er der to muligheder at vælge imellem. Vi kan vælge — og det er det, det foreliggende forslag går ud på — at det bliver ved det bestående grundlag, og så rette dets væsentligste fejl, som altså efter vor opfattelse er, at de lyttervalgte repræsentanter ikke vælges direkte af alle de licensbetalende lyttere, og at der stadigvæk efter vor opfattelse mangler tilstrækkelig offentlighed i rådets og programudvalgets møder. Eller vi kan nyordne ud fra et helt

[Harald Nielsen.]

andet grundsynspunkt, som jeg godt kan se der kan anføres adskillige gode argumenter for, nemlig det synspunkt, at da hele befolkningen lytter, bør også hele befolkningen have medindflydelse på radiatoradvalget. Men konsekvensen af dette standpunkt er naturligvis, at man anviser en form, hvorunder dette kan ske på tilfredsstillende måde.

Jeg tror ikke, den højtærede undervisningsminister har ret i den betragtning, at det kun er de lyttere, der står i en lytterforening, der er virkelig interesserede i radiatoradets arbejde og radiofonis udsendelser. Det tror jeg er en forkert betragtning. Jeg tror, der er mange, mange udenfor foreningernes kreds, der er lige så interesserede i, hvad radioen sender ud, og hvordan radioen arbejder. Jeg mener slet ikke, at man kan opstille det på den måde, at det kun er dem, der går ind i en forening, man behøver at tage hensyn til. Jeg ved nu ikke, om der i dette høje ting er et udbredt ønske om en ordening på et sådant helt nyt grundlag udfra den betragtning, at hele befolkningen i virkeligheden lytter og derfor også skal have medindflydelse på, hvorledes radiatoradet skal se ud. Men jeg vil gerne sige, at skulle det være tilfældet, at det er et udbredt synspunkt her i tinget, er jeg, og jeg tror også, jeg kan sige mit parti, villig til en forhandling herom, og jeg personlig tvivler i og for sig ikke om, at man også på dette grundlag kan skabe en ordening, der i hvert tilfælde er bedre end den, vi har.

Det lovforslag, som venstre og konservative i fællesskab har fremsat, og som vi her behandler, bygger imidlertid på en ordening med repræsentanter valgt af de licensbetalende lyttere, en ordening, som jeg synes der kan gives gode grunde for at blive stående ved. Det er dog de licensbetalende lyttere, der skaber det økonomiske grundlag for radiofonien, og jeg har altid syntes, der var noget rimeligt i den tankegang, at stemmeretten bør være forbeholdt dem, der yder noget, hvadenten det nu er lidt eller meget, til det fælles foretagende.

Tungest må det vel i dette tilfælde veje, at det vistnok vil blive meget vanskeligt at bevare lytterforeningernes indflydelse i radiofonien, hvis man forlader ordningen

med lyttervalgte repræsentanter. På det punkt er jeg enig med den højtærede minister; man kan mene om lytterforeningerne, hvad man vil, men man kommer ikke udenom, at de har udført et pionerarbejde på det område, vi her beskæftiger os med, og at de utvivlsomt, som den højtærede minister gjorde opmærksom på, har bidraget til at fremme denne alsidighed, som vi alle er enige om bør kendetegne udsendelserne. Det kunne et radiatorad udpeget på anden måde utvivlsomt også sikre, men jeg tilføjer det alligevel værdi, at man bibeholder en ordening, der gør det muligt, at der rundt om i landet kan dannes foreninger, som er udtryk for lytterkredses særlige ønsker, og at disse foreninger kan opstille deres kandidater og agitere for deres bestemte krav. Det er efter min opfattelse ingenlunde en dårlig vej til at få tilgodeset berettigede synspunkter, de være sig af landsdelsmæssig eller kulturel karakter.

Derfor mener jeg, at en ordening med lyttervalgte repræsentanter er særdeles brugbar, blot den bliver udformet efter de af os foreslåede principper, og idet jeg iøvrigt henviser til min fremsættelsestale, skal jeg slutte disse mere almindelige bemærkninger med at sige, at det centrale for os er at få gennemført en ordening, hvorefter alle lyttere, der har betalt licens, uden videre får adgang til at stemme ved valgene, samt at man får indført så megen offentlighed i rådets og programudvalgets møder, som må til, for at lytterne kan følge, hvad de af dem valgte repræsentanter foretager sig. Jeg tilføjer, at kan vi ikke finde frem til en bedre ordening på det nuværende grundlag, skulle det imod mine forventninger vise sig helt umuligt at udforme en fornuftig og forsvarlig valgmode for lyttervalg, mener vi, at man må overveje at træffe en nyordening på et helt andet grundlag. Een ting tror jeg at turde sige på venstres vegne, og det tænker jeg også gælder det konservative folkeparti: vi kan ikke med vor gode vilje affinde os med at køre videre i det gamle spor; der må ændringer til.

Efter disse mere almindelige udtalelser skal jeg så gøre nogle ganske få bemærkninger til den tale, som den højtærede minister holdt, og som indeholdt adskillige ting, som jeg fuldtud kan billige, f. eks. om at radioen skal være alsidig, og at

[Harald Nielsen.]

alle gode kulturelle interesser dér skal kunne plejes o. s. v. o. s. v. Det er der ingen uenighed om, således ønsker vi radiofonien.

Den højtærede minister udtalte imidlertid, at hvis man skulle den vej at lade alle licensbetalende lyttere og måske endnu flere stemme, burde man lade alle radiorådets medlemmer vælge ved direkte valg. Det mener jeg ikke er rimeligt. Hvis lytterne får flertal i rådet, og hvis de også besætter formandsposten, så synes jeg, de har fået den placering, som de har krav på, og da statsradiofonien jo har monopol på udsendelser, et monopol, som staten oven i købet har skabt, må det offentlige have indseende med, hvad der foregår, og derfor også have medlemmer i ledelsen. Det er således ganske naturligt, at man ved siden af har repræsentanter valgt af folketinget samt en repræsentant for undervisningsministeriet.

Så kom den højtærede minister meget udførligt ind på betragtninger over, hvordan den valglov skulle se ud, som skulle knyttes til et sådant lyttervalg, og han havde en uendelighed af betæneligheder, så mange, at jeg måtte forstå, at han egentlig fandt det umuligt at gennemføre en sådan valgordning. Deri er jeg ikke enig med ham. Jeg tror, og det mener mange med mig, at det er muligt at udforme en valgordning, når man holder sig til de lyttere, der har licenskort. Jeg gjorde allerede i min fremsættelsestale opmærksom på, at de store fagorganisationer, der tæller i hundredtusindvis af medlemmer, er i stand til at holde urafstemning mellem deres medlemmer. Hvorfor skulle det være umuligt en gang hvert 4. år at udsende stemmesedler til hver betalende lytter, der skal sendes tilbage i udfyldt stand på samme måde, som man foretager urafstemning i en forening? Man har en vedhængende seddel, som kan rives af, hvorpå mandens navn og adresse og eventuelt fødselsår og -dato står, således at man i sit kartotek er i stand til at konstatere, at den indsendte stemmeseddel kommer fra en lytter, uden at man dog kan se, hvorledes han har stemt. Senere åbner man stemmesedlen og ser, hvorledes afstemningen er faldet ud. Det vil slet ikke være nogen umulig og uoverkommelig opgave at organisere det på denne måde; der kunne måske også tænkes andre fremgangs-

måder. Vi har imidlertid ment, det var mest naturligt at drøfte dette i et udvalg og dér finde frem til, hvilke retningslinier valgloven skulle følge, og, når vi var så vidt, udarbejde de tekniske enkeltheder.

Den højtærede minister var meget ængstelig for, at man ikke kunne bevare hemmeligheden ved afstemningen. Ja, men hvordan er det under de nuværende forhold? Nu er der jo ingen hemmelighed. Nu forefindes der foreningslister, og det er særdeles velkendt i hvert sogn næsten, hvem der er medlem af denne eller hin lytterforening. Man kunne sige, at valghemmeligheden er totalt borte, når man foretager valg på det grundlag, at man for at kunne få indfyldelse skal melde sig ind i en lytterforening. I den henseende kan jeg ikke tænke mig, at den nye valgordning skulle blive dårligere, tværtimod må jeg finde, at den må blive bedre, navnlig hvis man organiserer valget på den måde, som jeg lige for et øjeblik siden nævnte.

Den højtærede minister var også meget ængstelig for, at man, hvis man gik over til direkte lyttervalg, ville politisere lyttervalget; så ville der gå politik i rådirådet o. s. v. Jeg skal ikke på nærværende tidspunkt give mig til at drøfte, hvordan det forholder sig i så henseende i øjeblikket, men det er dog for tiden sådan, at når foreningerne skal ud at hverve medlemmer, så føres der også en agitation, og jeg tror, at den højtærede minister må gøre sig fortrolig med, at også under denne agitation kommer forskellige politiske bemærkninger og betragtninger frem, forskellige argumenter af politisk art for at overbevise denne eller hin om, at han bør træde ind i en forening. Derfor synes jeg, at hele den kritik, som den højtærede minister havde mod de direkte valg, kan man lige så godt vende mod den valgordning, vi nu har. Også dér foregår der agitation, også dér foregår der mange forskellige ting i forbindelse med hvervningen af medlemmer, og naturligvis også ting, der berører den politiske side af sagen.

Den højtærede minister sagde, at det, vi bad om med hensyn til offentlighed i rådets møder, var imødekommet. Det tror jeg nu ikke man kan sige, for det, vi ønsker, er jo, at der efter hvert eneste møde i programudvalget og radiatorådet skal gives en

[Harald Nielsen.]

offentlig meddelelse om, hvilke sager der er behandlet, altså ikke bare en meddelelse om, hvad der er besluttet, og hvad der nu vil komme. Man er også interesseret i at få at vide, hvilke sager man i det hele taget har behandlet, og i at få oplysning om ikke alene, hvad der er vedtaget, men også hvad der er forkastet, og derigennem få et bedre indblik i, hvorledes de valgte repræsentanter arbejder. Jeg synes, at man ikke kommer udenom — navnlig da ikke, hvis man vil give lytterne udvidet indflydelse i radio-rådet — at der må så megen offentlighed til, at vælgerne kan følge det arbejde, som de repræsentanter, de har valgt, udfører.

Den højtærede minister var også bekymret over, at vi kom med vort forslag på nuværende tidspunkt, da man er i fuld gang med at hverve medlemmer til lytterforeningerne med det forestående valg til foråret for øje. Det kan jeg ikke se kan volde så forfærdelig store betænkeligheder, for vi kan, som jeg allerede sagde i min fremsættelse, sætte en eller anden bestemmelse ind i den nye lov, hvis vi får den vedtaget, som fastsætter, hvornår den træder i kraft, og hvis der ikke skulle komme noget ud af det hele, ja, så er det arbejde, som lytterforeningerne har udfoldet, ikke spildt, så er det noget, de har foretaget sig for også under den bestående ordning at sikre sig en tilstrækkelig indflydelse i radio-rådet. Får vi vedtaget direkte lyttervalg, får lytterforeningerne jo efter forslaget den opgave at opstille kandidater og må så føre deres agitation på, hvorfor de mener, at netop disse kandidater bør ind i rådet og derved øve deres indflydelse. Jeg kan ikke se, at der er noget forkert ved at vælge det nuværende tidspunkt; det synes jeg ikke der er noget som helst galt i.

Jeg skal ikke sige mere i denne omgang, men påny understrege, at jeg ligesom den højtærede minister håber, at vi gennem udvalgsarbejdet når frem til en bedre ordning end den, vi har. Der var jo også trods alt noget, som den højtærede minister ikke var ganske tilfreds med.

Nina Andersen: Det er sådan noget som 28 år siden, der i dette ting blev fremsat et lille lovforslag på tre linier. Det tilsigtede blot at give ministeren for offentlige arbej-

der bemyndigelse til at erhverve og drive to radiostationer. Dette forslag gav anledning til en meget livlig første behandling her i salen. Det er forresten noget, der har karakteriseret de debatter, der har været her om radioordninger, at de altid har været meget livlige. Efter denne første behandling var der en meget grundig udvalgsbehandling, og da det lille tre liniers lovforslag kom tilbage i salen her, var det et forslag på 10 paragraffer, der danner grundlaget for den radioordning, vi har i dag, denne radioordning, som ganske vist har været genstand for en del ændringer, men i det store og hele følger de retningslinier, som dengang blev lagt.

Det er værd at notere sig, at lytterorganisationerne var med fra første færd. Det er heller ikke mærkeligt, for det var dem, der bar radioen i den første tid, inden vi fik den lov, jeg nu har nævnt. På det tidspunkt var lytterorganisationerne svage. De havde ca. 6 500 medlemmer af ca. 26 000 licensbetalende lyttere, det vil altså sige ca. 25 pct., men man regnede dengang med, at der var mellem 60 000 og 70 000 lyttere, altså et betydeligt større antal end dem, der betalte licens. Hvis vi ser på lytterorganisationerne i dag, så har de af de 1¼ millioner lyttere faktisk den samme procent, 25, idet der er omkring 300 000 medlemmer, men i dag er der ikke det store antal ikke-licensbetalende lyttere, så man må sige, at lytterorganisationerne har holdt trit med udviklingen.

Jeg synes, at dette skulle nævnes her i dag, og jeg synes, da vi i disse dage hører så mange, jeg tror, jeg tør kalde det uvenlige bemærkninger om lytterforeningerne, at man så også skal sige noget om deres virksomhed. Det er slet ikke småting, der sker i lytterorganisationerne. Jeg ved godt, at der er nogle, der siger, at der sker ikke andet end andespil, og der sker ikke andet, end at man giver en mand 1 kr. 75 øre for at tegne et medlem, og så betaler medlemmet 50 øre. Der er måske sådanne ting fra overdrevet, men tag lytterorganisationernes virksomhed. Vi vil se deres interesse for programmerne, hvordan de har øvet indflydelse på programmerne — man kan godt sige en indflydelse på godt og ondt, men de er dog det forum, hvor interesserede fra lytterkredse samles og

[Nina Andersen.]

drøfter programmerne. De har haft interesse for den tekniske udvikling, de har i mange tilfælde befordret den, de har deres tekniske hjælpearbejde. Og lad mig nævne en ting til: under besættelsen var det lytterorganisationerne, der gennem den oplysningsvirksomhed, de drev, var det eneste ukontrollerede bindeled mellem radioledelsen og det danske folk; den oplysningsvirksomhed, de udøvede, nåede langt ud over de organiserede lytteres rækker. Jo, vi har brug for lytterorganisationerne, og de har mange opgaver udover den at indstille til valg af radiatorrådsmedlemmer.

Dette bringer mig til forslaget, der ligger her, forslaget om direkte lytterafstemning ved valg af radiatorrådsmedlemmer. Det er ikke første gang, dette ting har behandlet et sådant forslag. Fra 1927 har der gentagne gange været fremsat forskellige forslag, men dog efter dette princip, og da radioloven var til revision, drøftede man det også. Man var så vidt, at man fra udvalgets side havde foranlediget, at ministeren for offentlige arbejder forhandlede med indenrigsministeren om en valgordning, men forskellige omstændigheder, og måske også omkostningerne, der dengang var vurderet til 230 000 kr., gjorde, at man blev ved den gamle ordning.

Lytterorganisationerne er også interesserede i den direkte lytterafstemning og er allesammen gået ind for noget sådant. Radiorådet har behandlet det forslag, som den højtærede undervisningsminister just omtalte, udarbejdet af indenrigsministeriet, og har også drøftet et forslag stillet af retsforbundets repræsentant i rådet; det var meget indviklet, affattet efter disse retstatsprincipper om, at man ikke har indflydelse i henhold til sit eget indhold, sine evner og sin viden, men i henhold til de stemmer, man har fået, og skulle nogen gå hen og flytte stemmerne, dumper man i indflydelse og har ikke så meget at sige. Det forslag har vi også drøftet dér.

Der har i det hele taget været en fylde af forslag, men ingen af dem og heller ikke det, der foreligger her, løser på tilfredsstillende måde en række af de problemer, som den højtærede undervisningsminister har nævnt. Jeg vil særlig beskæftige mig med et par af dem. Hvordan sikrer man,

at en lytter ikke får flere stemmer? Hvordan sikrer man, at de, der afgiver stemme, dog er af en rimelig alder? Det kan jo meget vel tænkes, at der i en familie er et antal radioapparater, at der løses licens for hver af dem, og at de forskellige familiedlemmer uden hensyn til, om de kun er 3, 4, 5 eller 6 år, bliver skrevet op som dem, der betaler licensen. Der er nemlig ingen, der kan se, om nu den, der er skrevet på licenskortet, også har en pengepung, hvoraf licensen bliver betalt. Mon det er rimeligt, at man ikke har kontrolforanstaltninger, og hvordan vil man blive i stand til at udøve kontrol?

Jeg synes, der er en række vanskeligheder ved gennemførelsen af et sådant valg, og det er vel også nok det, der har været årsagen til, at de ærede forslagsstillere ikke har foreslået nogen valgordning, men kun givet nogle antydninger i bemærkningerne. Man ønsker en principvedtagelse. Efter mit partis opfattelse kan man ikke vedtage et sådant princip uden samtidig at vedtage dets praktiske gennemførelse. Af det, der allerede er sagt i dag, fremgår, hvor mange vanskeligheder der er, og man bør derfor ikke ved en principvedtagelse forpligte til at gennemføre en lytterafstemning, hvis den ikke er ledsaget af forsvarlige og gennemførlige afstemningsregler. Mit parti er enig i, at det principielt vil være rigtigt, at alle licensbetalende lyttere deltager i valget af radiatorrådsmedlemmer under de forudsætninger, jeg har nævnt. Må jeg i parentes sige, at den tanke, det ærede medlem hr. Harald Nielsen førte frem: at alle folk i dette land skulle deltage i lyttervalg, den kan vist ikke være alvorligt ment; det er vist sådan noget, som man siger, men ikke mener. Men lad mig føje til om mit partis principielle stilling, at vi mener, at når 1¼ million lyttere skal stemme og vi skal gennemføre valg, der koster en del penge, så må det dog vist være alle 15 radiatorrådsmedlemmer, der vælges, og ikke blot et udsnit af disse. Man må så på anden måde sikre, at der finder den fornødne forbindelse sted mellem det ministerium, der har ansvaret, og radiatorådet.

Selvom mit parti har denne principielle stilling, vil jeg dog gerne gøre nogle enkelte bemærkninger om det fremsatte forslag, og

[Nina Andersen.]

Jeg vil da først sige noget om § 1, stk. 3, som beskæftiger sig med radiatorådets sammensætning, og hvori man i punkt b siger — hvis jeg må have lov til at citere det, og der kommer måske enkelte andre citater — „en repræsentation for folketinget sammensat således, at hver af de i folketingets finansudvalg repræsenterede partier vælger 1 medlem“.

Se, når nu de ærede forslagsstillere i bemærkningerne udtaler, at lytternes valg bør foregå efter forholdstalsvalg, så kan jeg ikke se nogen logisk begrundelse for, at folketingets repræsentation ikke ligeledes skulle ske efter forholdstalsvalgmåden. Men dertil kommer, at jeg ikke er helt sikker på, om en sådan bestemmelse er i overensstemmelse med vor nye grundlovs § 52, der siger, at folketingets valg af medlemmer til kommissioner og hverv sker ved forholdstalsvalg. Jeg synes i hvert tilfælde, at man må anmode om en udtalelse fra kammeradvokaten for at få klaret, hvorvidt det, der her er foreslået, er i overensstemmelse med grundloven.

Det andet, jeg vil hæfte mig ved, er spørgsmålet om større offentlighed i radiatorådets og programudvalgets arbejde. Jeg kan egentlig kun beklage, at de to forslagsstillende partier ikke har medlemmer i radiatorådet, som er medlemmer af denne forsamling, og at det ærede medlem hr. Kristen Amby, som er udnævnt af ministeren til at være medlem af rådet, har været bortrejst, for jeg ville tro, at en forhandling med disse medlemmer af radiatorådet ville have foranlediget, at man havde gjort forslagsstillerne opmærksom på § 3 i radiatorådets forretningsorden, vedtaget i september 1950, hvori det siges, at når en sag er afgjort i radiatorådet, kan den frit omtales. Der er altså al mulighed for at omtale alle sager fra radiatorådet, og da programudvalget er ansvarligt overfor radiatorådet, vil man altså også kunne omtale programudvalgets sager. Efter min opfattelse er det, man foreslår i det næstsidsste stykke i § 1, i virkeligheden en forretningsordensbestemmelse, som man indfører i en lov. Jeg synes ikke, man skal indføre forretningsordensbestemmelser i en lov, men hvis man endelig skal gøre det, skulle det vel i hvert tilfælde være klarere end denne bestemmelse.

Den går ud på, at de trufne afgørelser og stedfundne afstemninger skal tilstilles offentligheden. Mon egentlig det ærede medlem hr. Harald Nielsen ved, hvad han snakker om dér? Der er i hvert eneste programudvalgs møde et meget stort antal sager. Skal vi offentliggøre det, hver gang vi har drøftet, om der skal være transmission fra et dyrskue et eller andet sted eller fra et arbejdsgangskors koncert? Skal man offentliggøre det, hver gang man har drøftet, hvorvidt denne eller hin forfatter er egnet til at skrive et hørespil? Eller skal man offentliggøre det, når man har taget stilling til et eller andet forslag om en foredragsholder? Skal alle disse ting, som ikke kan undgå at have med personligheder at gøre, offentliggøres? Jeg tror, at offentligheden meget snart ville blive ked af disse lange ugentlige bulletiner fra programudvalget.

Men så er der anden del af bestemmelsen, som siger, at

„offentliggørelse kan dog undlades i det omfang, rådets medlemmer under hensyn til sagens karakter er enige herom“.

Hvad betyder dette „enige herom“? Hvis et enkelt eller to medlemmer mener, at en sag bør offentliggøres, medens resten af medlemmerne mener, at det vil være til skade for en person eller en sag, kan så disse enkelte med en sådan bestemmelse i hånden tvinge offentliggørelse igennem? Jeg synes, det er en dårlig form, der her er foreslået; men mit parti har ikke noget imod offentlighed omkring radioledelsens arbejde, det ses bl. a. deraf, at den del af § 3 i forretningsordenen, som jeg for et øjeblik siden citerede, er blevet foreslået af den nuværende formand for radiatorådet, hr. Peder Nørgaard, er forhandlet med den nuværende undervisningsminister, der også på det daværende tidspunkt var undervisningsminister, og er med den højtærede undervisningsministers tilslutning gennemført som en lettelse med hensyn til offentliggørelse.

Ja, jeg skal ikke sige mere om det foreliggende lovforslag. Den ændring, der er foreslået til § 5, stk. 6, vedrørende radiatorådets forretningsorden er jo meget i familie med den praksis, som er gældende nu.

Og så til slut: mit parti er villigt til at drøfte det hovedprincip, som sagen drejer sig om, og den praktiske gennemførelse

[Nina Andersen.]

heraf, men vi mener rigtignok, at det lovfor-
slag, som her foreligger, ikke egner sig til
at løse det pågældende spørgsmål.

Ole Bjørn Kraft: Vi tillægger forhandlin-
gen om radioen meget stor betydning. Både
som uddannelses-, opdragelses- og under-
holdningsmiddel har radioen muligheder på
godt og ondt, der ikke kan overvurderes.
Den er et påvirkningsmiddel af en helt ene-
stående betydning, som jo også udøver en
vældig indflydelse i det moderne liv.

For ca. 20 år siden sagde jeg under
en forhandling her i tinget, at det, der
skete ved radioen, var, at vi ligesom
kunne tilvejebringe den samme situation,
som eksisterede i de oprindelige demokra-
tier, i Grækenland, hvor alle fuldborgere
kunne samles i folkeforsamlingen og høre
alle argumenter for og imod en sag. Den
mulighed foreligger med den udbredelse,
som radioen har fået, jo faktisk også i dag.
Der skulle gå vel en 15—16 år, inden den
tanke, jeg dengang udkastede om, at også
forhandlingerne her i rigsdagen skulle ud-
sendes pr. radio, blev virkeliggjort. Det
er nu sket; men jeg vil dog gerne sige, at
jeg tror, at de udsendelser, som finder sted
herfra, stadigvæk må betragtes som værende
et eksperiment; jeg tror ikke, at man helt
har fundet den rette form for disse udsen-
delse, og jeg håber, at man fra radioens
side stadig vil arbejde med spørgsmålet om
at finde en form, der på een gang kan løse
den opgave, som foreligger for den, og sam-
tidig gøre det på en måde, så selve mod-
tagelsen kan blive lettet derved.

Men altså spørgsmålet om, hvorledes
radioen virker, dens indflydelse på den
offentlige mening, dens udvikling, er en
sag, som virkelig kræver, at den følges med
den allerstørste opmærksomhed, og derfor
bliver spørgsmålet om radioens ledelse og
adgangen til at følge denne ledelses prin-
cipielle og grundlæggende beslutninger en
sag, der med rette kræver opmærksomhed,
og som jeg er overbevist om meget store dele
af befolkningen følger med stor interesse.
Når venstre og det konservative folkeparti
derfor i fællesskab har fremsat forslaget, er
hensigten dermed først og fremmest at få
en forhåbentlig frugtbar forhandling i gang
her i tinget og gennem en sådan forhandling

nå til en bedre ordning af radioens ledelse
end den, der eksisterer i dag, og dernæst
har vi ønsket gennem dette forslag at til-
kendegive nogle principper, der for os er
af afgørende betydning. Vi har jo tillagt
hele dette spørgsmål en sådan vægt, at det
blev et led i vort program forud for det
sidste valg, og det er som konsekvens deraf,
at dette forslag nu er lagt på tingets bord.

I een henseende synes jeg allerede vort
ønske er gået i opfyldelse: jeg synes, at
denne debat er en frugtbar forhandling ved
det, der allerede er sagt såvel af den højt-
ærede undervisningsminister som fra anden
side, og jeg håber, at vi i det udvalg, som vi
gerne ser nedsat om forslaget, kan fortsætte
denne vigtige drøftelse.

Om een ting tror jeg det må være muligt
under alle omstændigheder at opnå enighed
her i tinget, nemlig om, at den nuværende
ordning ikke kan bibeholdes. Det er ikke
muligt at fortsætte med lyttervalget, så-
ledes som det indtil dato er foregået, og det
er vist også rigtigt, at da man indførte den
gældende valgordning for valget af lytter-
repræsentanterne, betragtede man den som
et eksperiment. Det er ikke for meget at sige,
at eksperimentet er mislykkedes. For det
første er det jo trods ihærdig agitation og
med anvendelse, har man lov til at sige, af
mangeartede midler, dog ingen uhæderlige,
kun lykkedes at samle ca. $\frac{1}{4}$ af de licens-
betalende lyttere som medlemmer. Den
højtærede undervisningsminister talte om,
at det var de interesserede, som man særlig
skulle have sin opmærksomhed henvendt på.
Jeg tror dog, at en undersøgelse af, hvordan
medlemmerne i lytterorganisationerne til-
vejebringes, vil gøre det klart, at det ikke
alene er stærkt interesserede radiolyttere,
der bliver medlemmer, men at folk ofte
har andre grunde til at gå ind i lytterorga-
nisationerne.

Det er nu ikke det afgørende; det afgøren-
de er selve den måde, hvorpå valget af repræ-
sentanter foregår.

Jeg vil gerne sige om lytterorganisa-
tionernes repræsentanter, at jeg er ikke i
tvivl om, at de har udført et udmærket ar-
bejde i radiatorådet, og at det er folk, som in-
teresserer sig levende for den opgave, de
har påtaget sig, men det rører jo ikke ved
den kendsgerning, at selve måden, hvorpå
der vælges, ikke kan stå for kritik, ikke kan

[Ols Bjørn Kraft.]

fastholdes ud i fremtiden. Thi valget foregår jo egentlig på den måde, at man melder sig ind i en lytterorganisation, og derigennem foretager man i realiteten valget uden at vide, hvem man vælger. Det, der foregår, er en simpel fordeling af de 6 mandater; man stemmer rent automatisk ved sin indmeldelse på den mand, som bliver opstillet af organisationen.

Der er blevet brugt meget stærke ord om denne valg måde, sikkert for stærke, men det kan ikke siges at være en velbetænkt, demokratisk ordning, og den kan i nogle tilfælde let komme til at virke ligefrem paradisk. Det er ud fra disse synspunkter, netop for at fastholde lytterrepræsentanterne på et grundlag, der er holdbart, for at sikre, at de virkelig bliver et udtryk for lytternes mening; at forslaget går ud på at indføre et direkte lyttervalg. Vi er — således som ordføreren for forslagsstillerne stærkt har understreget det — aldeles ikke blinde for, at selve valg måden her møder betydelige vanskeligheder.

Den højtærede undervisningsminister sagde, da han nåede til dette punkt, at han havde bemærket sig, at det ærede medlem hr. Kristen Amby ikke var medforlagsstiller. Jeg kan måske dertil sige, at det undrer mig, at den højtærede minister ikke har bemærket, at det ærede medlem hr. Kristen Amby ikke er hjemme, men udsendt af folketinget som deltager i De Forenede Nationers generalforsamling, så der kan vist ikke lægges så megen vægt på det, som den højtærede minister her har bemærket.

Ministeren lagde jo ikke skjul på, at vanskelighederne eksisterede; jeg har lov til at sige, at der var ikke den flig af vanskelighederne, der ikke blev afdækket. Jeg tror dog, at den højtærede minister overdriver i sine indvendinger. Nogle af de bemærkninger, som blev gjort, er naturligvis rigtige og af vægt, hvilket også må nødvendigvis gøre, at vi får en virkelig drøftelse af dette spørgsmål i udvalget.

Når ministeren siger, at det vil være vanskeligt at få de licensbetalende lyttere til at stemme, at kun en ringe del af dem vil stemme, og at vort forslag derfor er betænkeligt, synes jeg, ministeren modsiger sig selv. Ministeren talte om, at det, der var det afgørende, var, at det var dem, der var interesserede, som fik indflydelse på radioen. Det vil dog utvivlsomt blive tilfældet efter vort forslag i højere grad, end det er i øjeblikket.

Der var en bemærkning, som jeg desværre ikke havde tilstrækkelige åndelige evner til at begribe. Det var bemærkningen om frygten for, at der på grund af vor valg måde skulle opstå kristelig-demokratiske partier her i landet. Det er vel en biting, men jeg vil egentlig gerne have en forklaring derpå. Jeg ved nu ikke, om det sådan på forhånd kan siges, at det, at der opstår kristelig-demokratiske partier, i sig selv er et frygteligt onde; men hvorfor de skulle opstå specielt på grund af, at vi stiller dette forslag om en valg måde for lytterne, går over min forstand. Vi har ikke på nogen måde bundet os til den ene eller den anden metode; vi er, som forslagsstillerens ordfører gentagne gange har sagt, i høj grad åbne for forslag.

Jeg kan give fuld tilslutning til det ærede medlem hr. Harald Nielsens bemærkninger som svar til ministeren. Vi er åbne for indvendinger, vi er rede til at diskutere spørgsmålene, også til at diskutere, om man måske skal gå til en helt anden form for valg, således at hele befolkningen på en eller anden måde får indflydelse derpå. Vi har altså ment, at vi som grundlag for forhandlingerne, som udtryk for, hvad vi mente var det mest ønskelige, måtte fremsætte dette forslag, og vi er absolut af den opfattelse, at det ved en drøftelse i udvalget og ved samarbejde med eksperter vil være muligt at finde en helt tilfredsstillende ordning.

Der er en anden side af vort forslag, som vi har lagt megen vægt på, og som vi vil fastholde, og som jeg vil fastholde til

[Ole Bjørn Kraft.]

trods for de bemærkninger, det ærede medlem fru Nina Andersen just har gjort herom. Det er spørgsmålet om offentligheden i radiatorådet. Jeg mener ikke, at dette forslag bør fejles til side. Det er formet med al fornøden hensyntagen til de nødvendige undtagelser fra reglen, som kan komme til at foreligge. Det er rimeligt, særlig når man går til et virkeligt valg af lytterrepræsentanter, at der da bliver en mulighed for vælgerne — nu virkelige vælgere, ikke fiktive vælgere som under den nuværende ordning — til at følge deres repræsentanters principielle og for radioens udvikling bestemmende afgørelse. Der kan foreligge en lang række tilfælde — deri har det ærede medlem utvivlsomt ret — hvor der ikke vil være nogen mening i at udsende en meddelelse, og der vil være en lang række tilfælde, hvor der ikke skal udsendes en meddelelse, men der vil fra tid til anden forekomme vigtige principielle afgørelser, og det er rimeligt, at offentligheden bliver gjort bekendt med, hvad de går ud på, og hvorledes de forskellige repræsentanters stilling dertil har været. Jeg lagde mærke til, at det ærede medlem pegede på bestemmelserne i radiatorådets forretningsorden; men jeg ser ikke noget forkert i, at dette princip fastholdes i loven.

Jeg skal ikke gøre flere bemærkninger direkte om dette lovforslag, idet vor ordfører jo har udtalt sig udførligt om enkelthederne, og jeg kan give tilslutning til, hvad han har sagt. Men jeg vil gerne have lov til i tilknytning til dette lovforslag at omtale en anden sag, som har nøje forbindelse hermed, og som er et led i radioen, nemlig spørgsmålet om fjernsynets fremtid.

Der foreligger nu i finansudvalget et forslag fra den højtærede undervisningsminister. Jeg vil gerne på mit partis vegne — og jeg ved, at det også er partiet venstres opfattelse — sige, at vi kan ikke tiltræde, at afgørelsen bliver truffet i finansudvalget. Ved dette forslag sker der nemlig det, at fjernsynet går fra eksperimentets stade over til en reel indførelse her i landet. Hvis undervisningsministerens forslag vedtages, er hermed det afgørende skridt taget. Der kan være forskellige meninger om fjernsynet, og det er ikke vanskeligt at pege på dets uheldige sider. Min personlige opfat-

telse er den, at et teknisk fremskridt af denne karakter ikke kan standses ved Danmarks grænser. De muligheder, det indeholder, også for det gode, uddannelses- og oplysningsmæssigt, hverken kan eller bør vi udelukke os fra, og vi er nu i den heldige situation, at vi kan bygge på de erfaringer, der er gjort i andre lande, og forhåbentlig derigennem få en mulighed for at beskytte os mod de skadelige virkninger af fjernsynet, som jeg ikke vil bestride er tilstede. Nu er vi opmærksom på dem, nu har vi en mulighed for at kunne tage vore forholdsregler.

Hvadenten man nu er tilhænger af fjernsynets udvikling her i landet, eller man ikke er det, så er det en så betydningsfuld beslutning at indføre det — og det er det, der vil ske — at der må være en offentlig debat om denne sag her i tinget. Thi indførelsen af fjernsynet vil have mange virkninger. Det vil også — af et sådant omfang er det — påvirke vort lands økonomi. Får det den udvikling, som man må forvente, rejser det bl. a. et stort investerings spørgsmål. Man kan sige — og nogle har sagt det — at vi ikke har råd til fjernsyn. Man kan bl. a. herpå svare, at vi, når vi ser hen til de eksportmuligheder, som utvivlsomt derved vil kunne foreligge for vort erhvervsliv, ikke har råd til at lade være at indføre det. Men hvadenten man har den ene eller den anden opfattelse, er det en sag af en sådan betydning, at den ikke kan afgøres ved en drøftelse i finansudvalget. Der må, før beslutningen træffes, være adgang til en offentlig debat om spørgsmålet her i tinget; og jeg henstiller til ministeren at finde en form, hvorunder tinget kan få en lejlighed til en sådan drøftelse.

Jeg ved vel, at det på nuværende tidspunkt er vanskeligt at fremlægge en fuldt udarbejdet plan på længere sigt for fjernsynet, men de store linier for, hvorledes man tænker sig at udviklingen vil kunne ske, må kunne optrækkes. Hvis der nu — hvad jeg tror vil ske, hvis fjernsynet indføres — finder en stor udvikling sted, rejser sig jo også spørgsmålet om, hvorvidt kiggerne skal have en særlig repræsentation i radiatorådet, thi selvom det er radioapparater, det hele foregår med, tror jeg, man må sige, at interesserne hos lytterne og hos kiggerne

[Ole Bjørn Kraft.]

ikke altid er sammenfaldende. Det er også en sag, man må tage med i sine overvejelser.

Det forslag, der foreligger i finansudvalget, indeholder også beslutning om bygningen af nye FM-stationer. Jeg er enig i, at det er meget vigtigt, at disse stationer bygges, således at der derved sikres tilfredsstillende lytterforhold, men det er ikke blot nødvendigt at have tilfredsstillende lytterforhold i København, i Sønderjylland, hvor det er i høj grad påkrævet, og på Bornholm. Det er virkelig også vigtigt at have det i Nordjylland. Nordjylland er desværre på forskellig måde stedbarn; det er ikke rimeligt, at denne landsdel også skal være det på dette område. Jeg vil bede den højtærede undervisningsminister udtale sig om denne sag og måske overveje, om der dog ikke allerede nu skulle være mulighed for, at også befolkningen nord for Mariager fjord kunne få de samme gode lytterforhold, som man nu vil velsigne den øvrige del af befolkningen med.

Jeg har gerne villet sige disse ting, fordi jeg tror, at når vi skal diskutere radioens fremtid, må i disse overvejelser også spørgsmålet om fjernsynet indgå, og jeg har lagt vægt på at få sagt, at før en beslutning herom kan træffes, må tinget have mulighed for offentligt at tage stilling til det.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at vi ønsker et udvalg nedsat. Vi er rede til dèr at diskutere alle forslag, og vi håber på et frugtbart resultat.

Steen: Idet jeg ser bort fra nogle mindre væsentlige ændringer, der ikke er af principiel natur, er loven om radiospredning nu så gammel, snart 24 år, at der ikke er noget urimeligt i, at den nu tages op til gennemgang, og det siger jeg ikke mindst i betragtning af den mægtige udvikling, der er sket, siden denne lov blev gennemført.

Det, der stadig er rejst kritik imod, og det, lovforslaget her da også tager sigte på at ændre, er det grundlag, hvorpå de 6 af radorådets 16 medlemmer udvælges, idet de udnævnes efter indstilling af de såkaldte lytterorganisationer i forhold til disses medlemstal. Jeg vil gerne for at undgå enhver misforståelse straks sige, at når denne ordning kritiseres rent principielt, så har kritikken ret, og den har det i en sådan grad,

at det er naturligt at spørge: Hvorledes har et sådant system for valg af medlemmer til et offentligt råd på noget tidspunkt kunnet gennemføres i landets lovgivende forsamling? Ja, det har jo sin historiske forklaring, som er denne, at der var nogle mennesker, der meget hurtigere end regering og rigsdag var opmærksomme på, hvilken mægtig opfindelse radiofonien var, og hvilken betydning den ville få. De første lyttere fandt sammen i foreninger og udførte på forskellige områder både teknisk og programmæssigt et pionerarbejde, som der er grund til at mindes med respekt, og vi ønskede at give dem indflydelse på radiofoniens udvikling, da loven dengang blev skrevet, den lov, der traf den rigtige principielle afgørelse, at radiospredning ikke var et privat foretagende, ikke et forretningsanliggende, men et folkets fælles middel i oplysningens og underholdningens tjeneste.

Javel, kan man heroverfor sige, men hvorledes har denne ordning kunnet bestå så længe, som tilfældet har været, og bestå trods en kritik, der var principielt berettiget? Dette har efter min bedømmelse to forklaringer, som jeg synes har krav på at komme med ind i billedet nu, da vi har en lejlighed til offentligt at drøfte dette spørgsmål.

Den ene forklaring er simpelthen den, at ordningen har virket ganske tilfredsstillende. De af lytterorganisationerne gennem årene indstillede medlemmer har tilført radorådet mange gode og værdifulde ideer og tanker, tanker, de har mødt hos de jævne mennesker, som de til daglig færdes iblandt indenfor alle samfundets lag, og som udfra deres forskellige livsindstilling har tilsluttet sig eller ikke tilsluttet sig en eller anden af de lytterorganisationer, der så opmærksomt kalder på dem.

Den anden forklaring er, at hver gang tanken om at bevare den direkte lytterindflydelse, men gennem direkte valg, har været rejst, og det er sket gentagne gange såvel fra lytterorganisationernes som fra selve radorådets side, er man nået til den erkendelse, at dette direkte valg, der lyder så let og ligetil, møder så store praktiske vanskeligheder og er forbundet med så store omkostninger, at man har måttet indrømme, at det er ikke dèr, vejen til afløsning af den nuværende ordning går. Afgørende i denne

[Steen.]

forbindelse må det være, at selvom man overvandt vanskelighederne, hvad man selvfølgelig kan, og tog de udgifter, det medfører, ville man få en ordning, der, hvad det rent principielle angår, var mindst lige så mangelfuld, lige så angribelig som den ordning, vi har, altsammen under den forudsætning, at valget skal foregå på grundlag af licenskort. Se, det tror jeg forslagsstillerne til det foreliggende forslag vil nå til erkendelse af, inden drøftelsen af dette spørgsmål er afsluttet.

Forslagsstillerne har jo søgt at løse nogle af spørgsmålene. Andre, og det er de vanskeligste, er de klogeligt gået uden om. Jeg erkender altså den fremsatte kritiks principielle berettigelse og følger til, at et system som det, vi har her i Danmark, mig bekendt ikke findes noget andet sted i verden. Imidlertid skylder jeg så at tilføje, at der heller ikke i de lande i verden, som jeg kender, og som vi med rimelighed kan sammenligne og ligestille os med og derfor hente erfaring hos, findes en ordning, der minder om den, der her er stillet forslag om.

Derefter vil jeg gøre nogle bemærkninger om selve forslaget, om det forsøg, det er på at udforme tanken om et almindeligt direkte valg blandt lytterne til radiorådet. Først dette, at skulle denne tanke virkelig-gøres, så måtte det dog vel dreje sig om hele radiorådet. Det kan, for at tale populært, være urimeligt nok at sætte hele dette maskineri i gang for at vælge et råd på 15 medlemmer; men helt urimeligt ville det føles, hvis man virkelig tilvejebragte apparatet og så kun ved hjælp af det valgte de 8, det vil sige een over halvdelen.

Retten til at opstille kandidater lader forslagsstillerne blive hos lytterorganisationerne, men vi må dog vist hurtigt kunne nå til enighed om, at den ordning selvfølgelig ville være nøjagtig lige så forkert i princippet som den nuværende. Det vil jo sige, at man skal tvinges til at melde sig ind i en lytterorganisation for at få indflydelse på valget. Jeg synes, jeg før har hørt noget lignende med en lille variation. Det fastsættes dernæst i lovforslaget, at formanden skal vælges af rådet, dog med den begrænsning i rådets frihed, at formanden skal udvælges blandt de 8 medlemmer, der er valgt af lytterne ved direkte valg. Jeg må sige,

at jeg står aldeles uforstående overfor den bestemmelse. Det eneste naturlige og efter min mening rimelige og rigtige er, at formanden som hidtil udnævnes af ministeren under dennes parlamentariske ansvar, subsidiært, hvis man gik ind på den tanke, at han skulle vælges af rådet, da selvfølgelig med frihed til at vælge den blandt samtlige dets medlemmer, man fandt bedst egned. Det er, ligesom denne bestemmelse forudsætter, at de 8, der vælges direkte af lytterne, udgør en del af rådet, som forener sig i en særlig indstilling. Jeg kan forsikre tingets ærede medlemmer om, at sådan forholder det sig ikke, sådan har det aldrig formet sig, og der er intet, der begrundet den forudsætning; at det vil blive tilfældet fremtidigt. Den eneste mening, jeg kan finde i denne bestemmelse, er, at den er tænkt som en kompliment til radiorådets nuværende formand og formanden før ham, der begge er valgt ind i radiorådet efter indstilling af og som repræsentanter for en lytterorganisation.

Stillet overfor et forslag om direkte valg må det være en naturlig opgave at søge at nå frem til klarhed over, hvem der bør have valget under den foreslåede valg måde, og jeg rejser da dette spørgsmål. Forslagsstillerne vil svare mig — og jeg har set svaret i venstres presse med en undertone af irritation over, at man kunne finde på at spørge om sådan noget: det skal selvfølgelig de licensbetalende lyttere, det står jo i forslaget. Ja, det er ikke undgået min opmærksomhed, men er forslagsstillerne selv opmærksom på, at dette betyder, at man til valg af et offentligt råd nægter at give valget til den ene af ægtefællerne i alle de hjem, hvor licensen betales af fællesboet, af familiens fælles indtægter? Det vil i det hele og store sige, at man nægter at give hustruen valget til det råd, der skal lede den radiofoni, hvori hendes interesse selvfølgelig er lige så stor som ægtefællens. Jeg havde oprigtigt talt ikke ventet i den nye grundlovs første folketing at blive stillet overfor et forslag af en sådan karakter; men jeg beroliger mig selv med, at sådan er forslagsstillerne hensigt sikkert heller ikke; det er ikke tilsigtet. Forklaringen er, at man har stillet sig en opgave, hvis løsning man ikke selv ønsker at tage konsekvensen af, og så er man havnet i noget så urimeligt. Hertil kan

[Steen.]

indvendes, at det kan ændres, og heroverfor må jeg bemærke, at det også vil være nødvendigt. Men så glider licenskortet ud af billedet.

Der er så tilbage den mulighed at foranstalte et valg efter de gældende regler for afholdelse af valg til offentlige råd, og her er vi nået til et efterhånden ganske anseligt vælgertal. Antallet af licensbetalende lyttere var pr. 30. september 1953 1 217 000. Hertil kommer 96 645, som er fritaget for at betale licens. For langt de fleste af de sidstnævnte drejer det sig om alders- og invaliderentemodtagere, og jeg vil gerne med direkte adresse til partiet venstre sige, at det virkelig er med glæde, jeg har noteret mig, at det ikke vil nægte disse mennesker valgret, til trods for at de ikke deltager i de fælles udgifter.

Man må altså skønmæssigt regne med, at det tal, jeg her har nævnt, vil blive fordoblet, når man ikke vil nægte kvinderne valgret, hvad jeg altså forudsætter man ikke vil. Men når man har tænkt sig om, vil man så ikke stille andre betingelser for valgret end licensbetingelsen? Der er et spørgsmål, der har optaget os levende tidligere, og det er spørgsmålet om valgretsalderen. Jeg havde ikke regnet med foreløbig at skulle beskæftige mig med dette problem, men det er nødvendigt at få det klaret. Der står intet i lovforslaget herom. Jeg kender mange unge mennesker, der i en meget tidlig alder har egen radio og selv betaler licens, og jeg spørger derfor forslagsstillerne, om det er deres mening, at disse ganske uden hensyn til alder skal have valgret. I modsat fald: Hvorledes vil man under den foreslåede ordning kunne føre nogen art af kontrol med, at aldersgrænsen bliver overholdt? Det tror jeg ikke vil vise sig muligt. Ved et valg afholdt efter de almindelige regler, et valg med valglisten, og hvad dertil hører, kan man selvfølgelig gøre det; men når vi er kommet så langt, melder der sig et spørgsmål, som vi må have klaret: Vil man foranstalte et sådant valg med 2 600 000 vælgere og tage de betydelige omkostninger, der dermed følger, for at vælge 8 medlemmer til radiorådet? Jeg vil hverken finde det rimeligt eller velbetænkt.

Jeg har rettet min opmærksomhed mod de ordninger af radiofoniens ledelse, man

for tiden har i Finland, Norge, Sverige, Holland og Belgien. Der er nogen forskel på ordningerne i de forskellige lande. De fleste steder er den ganske fornuftig. I Holland har man en speciel ordning. Jeg tør ikke trætte det høje ting med at gå nærmere ind på en redegørelse for de forskellige ordninger, men med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne læse nogle linier, der står i indledningen til den besvarelse, Holland har givet på spørgsmålet om, hvordan de har indrettet deres forhold:

„Organisationen af radiofonien i Nederlandene er på forskellige måder forskellig fra, hvad der findes i andre lande. Dette er ikke tilfældigt, da det står i sammenhæng med det hollandske folks historie og karakter. Det hollandske folk har altid betragtet politisk og religiøs frihed som et dyrebart åndeligt eje. Spørgsmål vedrørende stat og samfund, religion og kirke har altid levende beskæftiget det.

Den fælles stærke attrå efter frihed og uafhængighed sammen med det individuelle ønske om at ordne sit eget liv har skabt en dybt rodfæstet demokratisk følelse og trangen til at udtale sin egen mening.

Da derfor radiofonien omkring 1920 kom frem i vort land, tøvede de forskellige åndelige strømninger i Holland ikke med at tage den ud af hænderne på teknikerne og forretningsmændene, og i 1926 havde protestanterne, katolikkerne, socialisterne og de upolitiske radiofoniselskaber, som genspejlede disse levende strømninger i det hollandske folk, radioens ledelse i deres egne hænder.

Så følger en længere udvikling om, hvorledes tyskerne under besættelsen afviklede alt dette; så var det „Nederlandenes radio“, der lød, men den var hollænderne for ensrettet, den indeholdt ikke nogen fristelse for dem til fortsættelse, da besættelsestiden var omme. Man er i Holland igen vendt tilbage til en ordning, hvorefter det er radio klubberne, der har en art koncession på radiospredningen.

Når jeg uddrager af de ordninger, man har i de lande, jeg her har nævnt, det, som kan passe for os, det, som naturligt kan overføres på vore forhold, og samtidig tager i betragtning den historiske udvikling, vi på dette område her i Danmark har

[Steen.]

genmemlevet, går mine tanker i en helt anden retning end den, lovforslaget antyder. Lytterindflydelsen, som jeg betragter som noget værdifuldt, bør bevares, og den kan på den naturligste måde bevares derved, at folketinget, hvis opgave det er at varetage folkets fælles interesser, indstiller det antal personer til medlemmer af radiorådet, der måtte kunne opnås enighed om — som hidtil personer indenfor eller udenfor folketingsmedlemmernes kreds. Her er lytterbefolkningen repræsenteret, her er alle repræsenteret, som selv ønsker at være det. Derudover er der sikret rådet den sagkundskab, der er god brug for til den kritiske bedømmelse ved udvælgelsen af det stof, der skal udsendes. Vi har allerede under den gældende ordning til rådighed ved rådets arbejde en repræsentation for universiteterne, for kirken, for lærerstanden, for teatret, for forfatterne, for de folkeoplysende organisationer, for musiklivet, og hertil mener jeg så afgjort der bør føjes en repræsentation for højskolerne. Også den tekniske sagkundskab er der brug for, og den hidtil gældende ordning, at et teknisk sagkyndigt medlem udnævnes efter indstilling af ministeren for offentlige arbejder, mener jeg så ubetinget bør bibeholdes.

Efter disse retningslinier vil vi få et radioråd, vel ikke væsensforskelligt fra det, vi har, men det vil have den fordel, at det kan udføre sit arbejde uden stadig at være udsat for den kritik, at en del af dets medlemmer er valgt efter en ordning, der med rette kan kritiseres. Ud fra disse synspunkter vil vi gerne på den foranledning, forslaget giver, deltage i en drøftelse af spørgsmålet.

Fuglsang: Jeg er ikke modstander af motiveringen for dette forslag, men jeg vil samtidig straks sige, at jeg ikke er sikker på, at den vej, man anviser i forslaget, fører frem til det ønskede resultat.

Jeg underkender ikke radioens betydning som politisk og kulturel magtfaktor. Hvilket våben kunne radioen f. eks. ikke være i vor nationale kulturkamp, i værnet om det danske sprog og vor kultur mod de meget farlige tendenser, der er i tiden for at udviske vort nationale særpræg? Jeg skal ikke komme mere ind på dette nu, men jeg kunne

dog tænke mig at henstille til de ærede medlemmer at tænke på, hvad man lytter til til daglig, eller hvad der fremgår af et radioprogram. Så vil man se, hvorledes fremmede sprog og fremmede tanker i mange tilfælde dominerer over vor egen nation og vort danske sprog. Jeg deler også det ærede medlem hr. Harald Niensens ønske om, at radioens udsendelser bliver af god kvalitet, og at radioen ikke bliver instrument i en ensidig propagandas tjeneste, men imødekommer de mange lytteres krav om alsidighed og nøgternhed.

Lad mig bare nævne et eksempel som radioens politiske orientering, der er et vidnesbyrd om, hvor nødvendigt det er at få radioudsendelserne ændret. Hvor tit har man ikke i det høje ting fremhævet, hvor nødvendigt og naturligt det var, at landets borgere virkelig fik en alsidig og nøgtern udenrigspolitisk orientering? Jeg nærer ikke tvivl om, at hvis lytterflertallet blev afgørende for denne orientering, ville den blive sådan. Hvem skulle være nærmere til dette end netop en statsradiofoni? Eet er, at de store private blades orientering bliver farvet på en sådan måde, at det ofte bliver ganske umuligt for læserne at se, hvordan sandheden i virkeligheden ser ud. Jeg mener, i parentes bemærket, at med den magt, disse kapitalstærke foretagender har, er det både farligt og forkasteligt. Men da nu det frie initiativ får frie tøjler her, bør lytterne i alt fald trygt kunne gå til statsradiofonien i bevidstheden om ikke her at møde ensidighed.

Noget sådant er jo muligt; jeg tænker f. eks. på den udenrigspolitiske orientering, som redaktør Blædel i sin tid gav i radioen. Redaktør Blædel var virkelig stor nok til at lade sine personlige synspunkter træde i baggrunden for at nå frem til det, som han anså for rigtigt og sandt. Jeg vil heller ikke nægte, at det er med et vist vemod, at jeg netop lader tankerne gå tilbage til redaktør Blædel, når jeg undrende sidder og hører på den orientering, man ofte giver i vore dage.

Hvilken modsætning er der ikke mellem de fromme ønsker, som er udtalt af adskillige ordførere, når de taler om alsidighed og nøgternhed, og den orientering, som visse kommentatorer frimodigt sender ud i æteren til de hundrede tusinde hjem? Lad mig

[Fuglsang.]

f. eks. nævne en så vigtig ting som den noteudveksling, der har fundet sted mellem stormagterne vedrørende et stormagtsmøde. Hvad var mere rimeligt, end at radiolytterne hurtigst muligt fik noterne både fra vest og øst, således som de virkelig lød, og ikke med de kommentarer, som enhver kunne læse i dagspressen dagen efter. På et sådant område kan det ikke være afgørende, hvad kommentatoren personlig synes om eller ikke; det afgørende må være, at det danske folk er interesseret i virkelig at få klar besked om ethvert initiativ, der kan føre til afspænding, således at folket selv kan tage sin stilling.

Som sagt, jeg kan tiltræde motiverne for dette forslag, men jeg er ikke sikker på, at det vil være det rigtige. Jeg ser, at forslagsstillerne ser forholdsvist stort på sådanne ting som selve valgmetoden, men at det alligevel ikke er nogen helt ubetydelig ting, viser den diskussion, som netop dette punkt har foranlediget. Men dertil kommer, at man nu stiller forslag om direkte lyttervalg til radiorådet. Ja, men må der ikke være en vis grænse for, hvad man kan udskrive store og bekostelige valg til? I dag er det radiorådet, i morgen kan det være andre statsfunktioner, man mener der skal vælges direkte til. Det er ikke i og for sig princippet, jeg har noget imod, men der må vel trods alt af økonomiske og andre grunde være en grænse for, hvad man kan udskrive valg til i dette land. Jeg føler mig altså ikke sikker på, at lovforslaget anviser den rigtige vej, men jeg følger gerne med interesse med i forslaget's videre skæbne.

Hans Hansen (Rørby): Den højtærede minister karakteriserede i sin tale radiofonien hovedopgave som den at samle alles interesser om radiofonien. Jeg tror, ministeren har ret i, at denne opgave er meget vigtig; men iøvrigt synes jeg, at den højtærede minister tog noget tungt på hele det spørgsmål, der her foreligger til løsning.

Vi har fra vor side gang på gang rejst spørgsmålet om direkte lyttervalg både her i rigsdagen og i radiorådet ved vor repræsentant. Vi er derfor også tilfredse med, at forslagsstillerne fra venstre og det konservative folkeparti har fremsat det

foreliggende forslag til lov om ændring i loven om valg af radiatorådsmedlemmer.

Fra alle sider er man vist enig om, at den måde, hvorpå radiatorådet nu vælges, er utidssvarende, at ordningen med de forskellige lytterorganisationer på en vis måde er monopolbetonet, og at den fremgangsmåde, hvorefter de 6 radiatorådsmedlemmer i øjeblikket udpeges, er forældet. Allerede i 1935 blev der her i tinget stillet forslag om, at radiatorådet skulle vælges direkte af lytterne. Forslaget blev fremsat af dr. Axel Dam, som motiverede det med, at det var nok, at lytterne betalte licens, de skulle ikke desuden betale kontingent til en forening for at købe stemmeret til valg af radiatorådet; hans udtalelser findes i folketingets forhandlinger for 1934—35, sp. 3160. Valgordningen var urimelig allerede for snart 20 år siden, men den er endnu mere urimelig nu, da lytterorganisationernes rolle helt er udspillet, idet en lille kreds af lyttere kun har til opgave at udpege radiatorådets 6 såkaldte lyttervalgte medlemmer. Der er dog ingen grund til at fremsætte nogen som helst kritik mod lytterorganisationerne; der var en tid, da de havde deres store betydning, som det også er fremhævet her i dag. Det var egentlig private, der startede ud fra deres syn på radioens betydning, akkurat som det nu er tilfældet med hensyn til fjernsynet. Jeg synes; det er urimeligt, om man vil betale for fjernsynets udvikling med lytterlicensen, når der er private, som hellere end gerne vil betale for det. At radioen så senere blev overtaget af staten, skal jeg ikke her komme ind på at kommentere. Der er altså ingen grund til at fremsætte kritik mod lytterorganisationerne, men jeg synes, de ærede forslagsstillere holder sig lidt for meget tilbage, når de foreslår, at kun 8 af de 15 radiatorådsmedlemmer skal vælges af lytterne direkte. Der er her gjort et forsøg på at komme til en løsning, men efter min mening er det et ganske svagt forsøg i retning af det rigtige, nemlig at lade lytterne vælge hele radiatorådet. I lovforslaget foreslås det, at de 8 af 15 radiatorådsmedlemmer vælges af lytterne, medens folketinget eller de 4 største partier udpeger de 4 og telegramudvalget og journalistforbundet, der repræsenterer pressen, hver udpeger 1 medlem.

[Hans Hansen (Rørby).]

Lytterorganisationerne vil få opstillingsret for de kandidater, lytterne skal stemme på. Jeg synes ærlig talt, det er en besynderlig måde at indføre direkte valg på. Er det ikke stort set samme metode, man anvender i diktaturstaterne, hvor der også på forhånd drages omsorg for, hvem der skal stemmes på til de såkaldte folkedemokratiers ledende forsamlinger? Jeg kan ikke forstå, hvorfor forslagsstillerne stadig vil give lytterorganisationerne denne forret.

Ifølge forslaget kan lytterforeninger, som har mindst 5 000 medlemmer, få ret til at opstille kandidater til valget. Denne bestemmelse er jo en ubehagelig kending fra en anden sag, der for ikke så længe siden var til behandling her i tinget, nemlig lovforslaget om valg til folketinget, der jo også går ind for en slags magt- og storhedsbegreb. Man må vel tillade sig her at gentage, hvad der engang blev sagt af en meget betydelig venstremand, nemlig Viggo Hørup, der fra tingets talerstol udslyngede de ord, at den mest lumpne politik af alle er den, at de store rotter sig sammen mod de små. Jeg tror, man skulle gå over til direkte valg og så naturligvis tilkalde den tekniske assistance, der er nødvendig.

Helt udelukket er det ikke efter forslagsstillernes mening, at der kan opstilles kandidatlistor af andre end lytterorganisationerne. Her er igen en besynderlighed, når man foreslår, at de lyttervalgte medlemmer skal have ret til at lade sig opstille, hvis de ikke på anden måde bliver det; det ser næsten ud, som om man for alvor vil forsøge at sikre de medlemmer, som sidder i rådet, adgang til at blive valgt påny.

Jeg kan heller ikke se nogen rimelighed i, at de 2 presseorganisationer, telegramudvalget og den anerkendte faglige journalistorganisation, hver skal udpege et medlem af rådet. Pressens folk har jo rigelig tumleplads i bladene og skulle ikke have mere indflydelse på radiatorådet end andre mennesker. Hvad angår undervisningsministerens beføjelse til at vælge et medlem, vil jeg henvise til, at hele radiovæsenet jo sorterer under undervisningsministeren, hvad der ikke skal røres ved med dette forslag. Alt i alt synes jeg, at tanken om at lade lytterne vælge radiatorådet er rigtig, og at man i det foreliggende lovforslag gør

et lille forsøg på at føre denne tanke ud i livet.

Vi fra vor side kan naturligvis give tilslutning til dette princip, idet vi jo gang på gang, sidst ved fremtalte lovforslag i 1935, har foreslået kort og godt uden krumspring af forskellig slags at lade lytterne vælge hele radiatorådet, simpelthen lade lytterne selv råde over radioen og antage den dertil fornødne tekniske hjælp, vælge direktør o. s. v. Der sker ikke noget forkert ved, at man lader hele radiatorådet vælge direkte af og stå til ansvar direkte overfor lytterne, medens derimod skumlerier og misfornøjelse blot får bedre grobund, hvis man lader statsmyndighederne få indflydelse på ledelsen.

Vi har også ved det førnævnte forslag af hr. Helge Madsen for ca. et halvt år siden i radiatorådet igen rejst spørgsmålet om direkte lyttervalg og peget på, at licenskortene ganske simpelt kunne bruges som stemmesedler. Man har nu fra forskellig side — også det ærede medlem hr. Steen var inde på det — rejst spørgsmålet om de licensbetalende og spurgt, hvordan man skulle stille sig med hensyn til kvinderne. Jeg tror ikke, der er anden udvej end at fastholde, at reglen må blive, at det er de licensbetalende lyttere, der har stemmeret; at der så vil være nogle licensbetalende, der ikke får stemmeret — ja, det er der ikke noget at sige til, hvadenten det nu drejer sig om en mand eller en kvinde. I øjeblikket køber man jo sin stemmeret ved at melde sig ind i en lytterorganisation, og der er ikke noget urimeligt i at fastholde, at de, der vil have stemmeret til radiatorådet, gennem deres licens må betale derfor.

Reglerne om opstillingen af kandidater skulle ikke være noget stort spørgsmål. Der skal være et rimeligt antal stillere, og hvad det angår, at der skulle komme for mange kandidatlistor, ja, så rejser dette spørgsmål sig jo overalt, hvor man har forholdstalsvalg; men det vil sikkert ikke vare længe, før man bliver klar over de foreliggende muligheder, og lytterne vil så nok selv klare også dette spørgsmål, og der er ingen grund til at lægge hindringer i vejen her. Jeg synes, man bør stryge de forrettigheder, der hidtil har eksisteret i forbindelse med valg af radiatorådet.

Vi for vort vedkommende vil tage stilling

[Hans Hansen (Rørby).]

til lovforslaget, når det kommer tilbage fra det udvalg, der nu skal behandle det. Vi erkender, at det indeholder et fremskridt, idet man vil sikre de lyttervalgte flertal i rådet. Men vi ønsker direkte lyttervalg af alle rådets medlemmer og dermed ansvaret for radioens drift og udvikling placeret hos lytterne, hvor det rettelig hører hjemme.

Hvad angår faren for, at valget ikke skulle blive hemmeligt nok, har allerede forskellige ordførere hævdet, at det heller ikke er hemmeligt nu. Men hvorfor skal vi have hemmelighedskræmmeri i forbindelse med valg af radiatorådet? Der er ingen grund til at tage så tungt på det. Hvorfor kan man ikke simpelt hen lade en del af licenskortet være stemmeseddel, således at denne del skal sendes ind til optælling, idet man altså lader det være reglen, at de, der betaler licens, har stemmeret? Hvem det er, vil fremgå af kortene, og man kan så lade stemmerne optælle, uden at der behøver at være store kunster forbundet dermed.

Vi vil naturligvis støtte den forbedring, der indeholdes i det foreliggende lovforslag; men vi ønsker som sagt, at hele radiatorådet bliver valgt af lytterne, og at de får ansvaret.

Undervisningsministeren (Bomholt): Lytterorganisationerne er i dag blevet hyldet i mange ord; men samtidig søger man fra flere sider faktisk at strangulere dem. Det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) udtalte endog, at lytterorganisationernes rolle er udspillet; jeg for mit vedkommende tror nu, at lytterorganisationerne har et længere liv foran sig end Danmarks retsforbund — sådan kan enhver have sin tro.

Det var interessant at lægge mærke til, at der blev fremført meget få argumenter til forsvar for den foreslåede valgordning. Det var i virkeligheden meget få argumenter, der blev sat op imod den kritik, jeg lod komme til orde overfor de forskellige punkter. Der var 2 grundopfattelser: den ene, repræsenteret af venstre og det kon-

servative folkeparti, fastholdende det, der kunne blive tilbage af forslaget, og den anden, repræsenteret af det ærede medlem hr. Steen, der ønskede, at folketinget skulle være valgforsamling. Vi må nu se lidt nærmere på tingene.

Det ærede medlem hr. Harald Nielsens tale var af stiltfærdig karakter. Det ærede medlem gik uden om de hårde problemer og erstattede argumenter med venlighed. Hvem skal stemme, spurgte det ærede medlem sig selv, lidt forbavset. Og svaret syntes at være, at kun de, der har licenskortet i hånden, kan stemme. Det ærede medlem skød en række meget alvorlige problemer til side; men de lader sig ikke i det lange løb skyde til side; der skal gøres op med dem, og i det øjeblik, det ærede medlem for alvor vil tænke disse ting igennem, vil han komme til at standse overfor lige så mange spørgsmålstejn som undertegnede. Der findes selvsagt interesserede udenfor lytterorganisationerne; men med de venlige ord om lytterorganisationerne in mente skulle det vel være muligt for de forskellige at finde en organisation, der kunne tiltale dem, og som på væsentlige punkter varetager deres interesser. Jeg mener, at lytterorganisationerne har udført og stadig udfører et værdifuldt arbejde, og jeg kan ikke se, hvorfor mennesker ikke fortsat skulle kunne tilslutte sig dem.

Det ærede medlem sammenlignede radio-rådsvalget, det påtænkte, med en urafstemning. Det er et helt forkert sammenligningsgrundlag. En urafstemning vedrører ganske bestemte navngivne personer med ganske bestemte fællesinteresser. Licensen derimod dækker et uklart antal personer, et meget forskelligt antal, og det er vilkårligt, om den ene skal stemme fremfor den anden. Det er systemets achilleshæl.

Det ærede medlem gik heller ikke for alvor ind på problemet om valghemmeligheden. Der er jo meget stor forskel på den frie tilslutning til foreningerne og de medlemslister, man der optages på, og så et lovfæstet valg, hvor valghemmeligheden

[Undervisningsministeren.]

nødvendigtvis må være et fundamentalt element.

Der er altså en række problemer, som stadigvæk i egentlig forstand er ubesvarede. Det vil være vanskeligt at lave egnede regler for opstilling af kandidatlistes, og det bliver endnu vanskeligere at forhindre, at der kommer besynderlige resultater ud af sådanne regler. Derfor vil de let medføre en politisering af radiatorådet. Det almindelige lyttervalg vil skabe en række problemer, som vanskeligt kan løses på tilfredsstillende måde. Skal begge ægtefæller, hjemmenværende voksne børn o. s. v. have stemmeret eller kun een af dem, og hvorfor? Skal lyttere, der løser mere end een licens have et tilsvarende antal stemmer? Skal licensfritagne lyttere have stemmeret? Hvorledes vil man sikre den hemmelige afstemning, som må være det uafviselige krav? Og endelig: et direkte lyttervalg vil medføre meget store omkostninger.

Det ærede medlem efterlyste stadig større offentlighed i rådets anliggender. Ingen er mere interesseret end jeg i, at så meget stof som muligt tilgår offentligheden. Vi har derfor ændret forretningsordenen på det punkt. Det er sket for ikke så længe siden, som det ærede medlem fru Nina Andersen omtalte. Jeg kunne ønske, at det ærede medlem kunne blive smuglet ind i radiatorådet og overvære et par radiatorådsmøder og et par programudvalgsmøder. Hvis det ærede medlem udtaler ønsket derom, vil jeg prøve, om ikke det kunne lade sig arrangere. På dette konkrete grundlag vil det ærede medlem kunne danne sig en langt klarere forestilling om tingene, end han i øjeblikket synes at have. Vi har i statsradiofonien et stort pressekontor, hvis væsentligste opgave er at holde offentligheden underrettet om alt, hvad der sker i radiohuset, og der foregår ikke en eneste ting af væsentlig betydning, uden at meddelelse herom tilgår offentligheden. Jeg har ofte undret mig over, så tynde murene var, selv når det drejede sig om ting på et forberedende stadium.

Det ærede medlem fru Nina Andersen talte om forslaget § 1, litra b), og rejste spørgsmålet, om det var i overensstemmelse med grundlovens § 52. Også jeg har mine tvivl på dette område. Jeg har talt med

jurister, der ligeledes har tvivl, og det vil vistnok, som det ærede medlem siger det, være rettest at spørge kammeradvokaten; vi skulle jo nødigt have noget, der er grundlovsstridigt, ført videre.

I det hele taget kan folketinget jo ikke, som det ærede medlem hr. Steen var inde på det, optræde som valgforsamling for valget til et alsidigt sammensat radiatoråd omfattende også personer udenfor dette ting. Lad os tænke tingene igennem: dette ting konstitueres som valgforsamling; hvorledes skal da navnene foreslås og hvorledes skal der stemmes om dem? Det ærede medlem hr. Steen sagde: folketinget indstiller de personer indenfor og udenfor folketingets kreds, som findes ønskelige. Også dette spørgsmål tror jeg må gøres til genstand for en nærmere undersøgelse.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft ønskede med fuld kraft radiatorådet politiseret bl. a. ved at kalkere politiske krav og metoder af på radiatorådvalget. Jeg tror nu, det ærede medlem her bør standse op og overveje også sine egne meningers forudsætninger; jeg tror, det ærede medlem til syvende og sidst vil rammes af tvivl. Det ærede medlem udtalte, at folketings-transmissionerne endnu befinder sig på et eksperimenterende stadium, og det er rigtigt. Jeg vil for mit vedkommende håbe, at radioen altid må bevare sin eksperimenterende karakter overfor praktisk talt enhver opgave, men jeg synes egentlig, vi er nået nogenlunde vidt på dette område. Danmark er dog det første land i Norden, der gennemførte rigsdagstransmissioner, og jeg synes også, vi stort set er nået langt med hensyn til indre balance i det udsendte stof og sand fordeling mellem anskuelserne; men intet er så godt, at det ikke kan blive bedre.

Det ærede medlem sagde, at det ikke var muligt at fortsætte med lyttervalg som nu. Men hvad er der da konkret i vejen? Hvad er det for fejlgreb, der har fundet sted? Var det ikke rart at få rent konkrete eksempler draget frem ved håret til belysning af en så almindelig og kedelig sætning?

Det ærede medlem mente, at lytterorganisationerne kun samler en fjerdedel af lytterne, og det var for lidt. Ja, hvor stor en del af de konservative vælgere er organiseret i det konservative folkeparti? Hvor mange er i virkeligheden organiseret? Hvor-

[Undervisningsministeren.]

dan forholder det sig f. eks. med vore biblioteksforeninger? De er mange gange relativt små og driver dog store biblioteker til befolkningens gavn, stærke interessegrupper, der forenes om fælles åndelige interesser.

Lytterorganisationerne er, må jeg sige til det ærede medlem, med til at opstille kandidater, ganske som medlemmerne af det konservative folkeparti er med til at opstille kandidater. Der er også indadtil i lytterorganisationerne, det gælder dem alle, tale om virkeligt demokrati. Det ærede medlem sagde om mig, at han troede, jeg var inde på overdriivelser i min argumentation. Her er ingen nødvendighed for tro; det ærede medlem kan ganske trygt møde med modargumenterne; de har ikke vist sig endnu, men forhandlingerne er jo heller ikke afsluttet.

Må jeg have lov til at sige, at jeg ikke nærer skygge af frygt for et kristeligt-demokratisk parti. Der er altså ikke tale om frygt, jeg peger blot på visse interessante kendsgerninger til nærmere overvejelse.

Så var det ærede medlem inde på en interessant ting, spørgsmålet om fjernsyn. Jeg vil gøre det ærede medlem opmærksom på, at fjernsynet er startet, det første skridt er taget, og det, der nu er tale om, er en videreudvikling på det givne grundlag. I radiolovens § 2 hedder det — med den højtærede formands tilladelse —:

„Efter indstilling fra radiatorådet fastsætter undervisningsministeren med tilslutning af rigsdagens finansudvalg størrelsen af den afgift, der bliver at opkræve for benyttelsen af modtagerapparater.“ Ved at gå til finansudvalget har jeg opfyldt lovens klare ord, og det andragende, der er fremsendt, er mangfoldiggjort og ligger på samtlige medlemmers bord.

I henhold til den her citerede lovbestemmelse har finansudvalget allerede på et tidligere tidspunkt givet tilslutning til, at der af radiofonispredningsfonden ydes lån til fjernsynet. Finansudvalget har allerede besluttet, at noget sådant skulle ske, og det er i gang. Der er altså kun tale om en udvidet ordning. Når finansudvalget kan give tilslutning til, at der ydes lån til anskaffelse af fjernsynskameraer, synes jeg også, finansudvalget skulle kunne give tilslutning til anskaffelse af en optagervogn. Når fi-

nansudvalget har ment at kunne bevilge tre timers fjernsynsudsendelse, skulle det ikke være principielt udelukket også at give tilladelse til syv timers udsendelse.

Til det ærede medlems bemærkninger iøvrigt dette:

Der skal jo, således som forholdene nu ligger, under alle omstændigheder en forhøjelse til af radiolicensen. Det er påkrævet af forskellige årsager. Vi har dobbeltprogram for tiden i radiofonien fra kl. 19¹⁵ til kl. 22. Denne dobbeltprogramordning giver statsradiofonien et underskud, der må dækkes, og det er endda ønskeligt, at dobbeltprogramtiden udvides, så at den bliver fra kl. 18 til kl. 23. Det er der rundt omkring i befolkningen stærke ønsker om. Endvidere skal der fremskaffes kapital til investering i FM, frekvensmodulerede sendere, det vil sige sendere, der giver mulighed for fuldkommen støjfri aflytning. I Sønderjylland anskaffer man FM-modtagere, der aflytter tyske stationer. Hvorfor skal man ikke i Sønderjylland kunne aflytte danske stationer? Skal de i det mindste ikke her have valget mellem dansk og tysk? På Bornholm har det vist sig vanskeligt at gennemføre dobbeltprogrammerne, man hører kun den ene linie derovre, men gennem en praktisk ændring, foreslået af post- og telegrafvæsenet, kan vi give bornholmerne adgang til begge programmer. Det kræver FM. Altså bør FM-stationer oprettes. Det er nok muligt, at man i forlængelse heraf bør gå videre. Jeg ville skønmæssigt tro, at radiolicensen under alle omstændigheder skulle forhøjes til 18 kr. Det drejer sig altså groft sagt om en daler i udlån til fjernsynet. Det er kun en del af det foreslåede merbeløb, der skal anvendes hertil under alle omstændigheder.

Er det da ikke påfaldende, at radioen låner penge til fjernsynet? Nej, det er ikke påfaldende. Det er den almindelige ordning overalt i Europa. Det er ordningen i England, det er ordningen i Frankrig og Schweiz, i Belgien o. s. v. Alle steder er fjernsynet i dag i stærk udvikling, i første fases udvikling, og det er i sammenligning hermed, man skal se de danske bestræbelser.

Til det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft vil jeg gerne, nu da lejligheden er givet, sige, at det for mig afgørende motiv er det nationalpolitiske, og jeg skulle tro, vi ikke her

[Undervisningsministeren.]

stod hinanden altfor fjernt. Den dag er ikke langt borte, da fjernsynets mast er rejst i Flensborg. Allerede nu kan tyske billeder ses over det sydlige Jylland til en linie Holstebro—Herning og i dele af Fyn, og når den nye stærke sender kommer, vil der være adgang til tysk billedsyn i vide dele af Danmark. Jeg ville tro, at grænsekampen i fremtiden og inden så længe bliver ført i billedets form, fordi billedet nu engang er den stærkeste form for propaganda, der overhovedet gives. Som kulturteknisk middel står fjernsynet højere end både film og høreradio indtil dette øjeblik. Allerede nu skriver bladet „Sønderjyden“ om, hvorledes de unge danske i Sønderjylland samles om den tyske billedskærm og vil søge at lære tysk for at kunne følge med i tysk billedradio, tysk fjernsyn.

Bør vi ikke nu tænke os om? Skal Danmark altid komme for sent? Er der ikke grund til, at vi af nationalpolitiske grunde tilstræber en ordning, som bevirker, at vi ikke kommer altfor langt bagefter?

Det ærede medlem spurgte mig rent konkret, hvorledes forholdet ville være med hensyn til Nordjylland, og det vil jeg gerne svare på. Den ordning, som radiatorådet har foreslået, og som jeg har videresendt til finansudvalget, går ud på, at der kommer en sender i Aarhus, og at der således tages et første hensyn til provinsen, og at den „senderpind“, der findes på radiohuset, overflyttes til Odense. Disse sendere skulle sende med 50 kms radius. Det er et første forsigtigt skridt, kan jeg sige, af hensyn til de investeringsbekymringer, som det ærede medlem havde, og vi er nødt til at bevæge os frem gennem landskabet på denne måde, idet billedet skal kastes gennem luften fra den ene modtager til den anden. Hvor ligger nu det næste led i kæden? Det bliver i Sønderjylland, Aabenraa, og det bliver for Nordjyllands vedkommende en storsender i Skive. Denne storsender i Skive skal have en „støttepind“ i Aalborg, så at denne by i næste omgang bliver fuldtud dækket, hvad den som storby har rimeligt krav på.

Det gælder om at opbygge dette system led for led. Den nuværende situation er uholdbar, fordi det lokale, vi har, er for lille, fordi vi mangler optagervogne, og

fordi vi sender i for få timer. Udviklingen er kommet ind i en ond cirkel; vi har kun ca. 1 000 licensbetalere på grund af den svage sender og den korte sendetid, og vi må se at komme ud af denne onde cirkel, for det er forkert i det lange løb at sende den ene million ud i luften efter den anden. Vi må ind i en ordning med stærkere sendere, længere sendetid og bedre programmer, så at fjernseernes antal kan stige og det økonomiske grundlag derved komme i orden. Vi mener, at den engelske linie kan efterlignes i Danmark, så at vi efter få års forløb når en ordning, hvorefter det danske fjernsyn kan betale lånene tilbage til statsradiofonien.

Det ærede medlem udtalte, at hans parti måtte ønske en anledning til en offentlig drøftelse her i tinget om fjernsynet, og berørte spørgsmålet om et forslag vedrørende fjernsyn. Jeg finder det meget vanskeligt på nuværende tidspunkt at udarbejde et sådant forslag, og efter min inderste overbevisning ville det være bedre at vente hermed en stund endnu; men jeg skal gerne tænke over, om der skulle være mulighed for, at en sådan debat kan finde sted.

Ordføreren for forslagsstillerne (Harald Nielsen): Jeg takker den ærede ordfører for socialdemokratiet, det ærede medlem fru Nina Andersen, fordi hun klart gav udtryk for, at direkte lyttervalg naturligvis er det rigtige. Jeg beklager, at jeg ikke er i stand til at rette den samme tak til den højtærede minister, som ikke helt klart gav udtryk for samme opfattelse, men jeg håber, når man er enig om det principielt rigtige i direkte lyttervalg, at man da også kan blive enig om at prøve at finde frem til en praktisk udformning for et sådant valg.

Jeg har lagt mærke til, at størsteparten af denne debat har drejet sig om selve valgordningen. Vi har ikke stillet forslag om nogen bestemt valgordning; vi har rejst det principielle spørgsmål, om det ikke var rigtigt at gå over til direkte lyttervalg, og hvis et flertal i folketinget er enig om det, er man også efter min opfattelse forpligtet til at finde frem til en praktisk ordning, og dette må så afgøres i udvalget. Jeg håber, at alle, der principielt er enige med forslagsstillerne, i udvalget vil yde deres bidrag

[Harald Nielsen.]

til, at vi finder en løsning på spørgsmålet om, hvorledes valgloven skal se ud.

Den højtærede undervisningsminister udtalte blandt andet, at den foreslåede bestemmelse om, at der skal være en repræsentant i radiorådet for hvert af de i folketingets finansudvalg repræsenterede partier, skulle være grundlovsstridig. Det forundrer mig noget at høre, for den bestemmelse er skrevet nøjagtig af efter den bestående radiolov, der jo har været gældende i mange, mange år. Også i den tidligere grundlov havde vi nøjagtig den samme bestemmelse om rigsdagens nedsettelse af nævn og valg til offentlige hverv, som vi har i den nye grundlov, så jeg kan da ikke tænke mig, der er noget grundlovsstridigt, når det har kunnet bestå i så mange år, uden at nogen har fundet på at gøre indvendinger i den anledning.

Jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby), fordi han var enig i princippet om direkte lyttervalg. Jeg håber så på at finde støtte hos retsforbundet vedrørende ordningen af selve valgspørgsmålet.

Den højtærede undervisningsminister fremsatte til allersidst nogle udtalelser vedrørende fjernsyn, og vi er vel ikke uenige om, at fjernsynet også herhjemme vil gå sin sejrsgang, og at der hertil knytter sig nationale og politiske interesser. Jeg forstår også, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft ikke havde nogen indvendinger at gøre herimod, både han og jeg er tilhængere af, at sagen kommer til drøftelse og afgørelse her i tinget, fordi det er et stort spørgsmål, også i finansiel henseende, hvorfor vi finder det rigtigst, at folketinget tager stilling dertil, og at forhandlingen ikke blot foregår i finansudvalget.

Det ærede medlem hr. Steen stillede sig på det modsatte standpunkt og mente, at det ikke ville være muligt at gennemføre en valgordning for direkte lyttervalg, idet man ikke ville kunne finde den grænse, der skulle trækkes for, hvilken vælgerskare der her kunne komme i betragtning. Det ærede medlem var derfor tilhænger af at gå over til en helt anden valgmetode, hvor folketinget konstituerede sig som valgfor-samling. Jeg gjorde i min tale opmærksom

på, at jeg kunne se, at der også er argumenter for denne betragtning, men jeg nærer altså ængstelse for, at det vil blive svært at bibeholde lytterforeningernes indflydelse i radiorådet, og det mener jeg nu alligevel trods alt vil være et tab.

Nu må vi drøfte sagen videre i det udvalg, som jeg håber bliver nedsat, og så vil jeg meget håbe på, at de, der er enige i, at vi ikke kan fortsætte med den nuværende valgordning, og de, der er enige med os om det principielt rigtige i direkte lyttervalg, også vil yde et praktisk arbejde for, at vi kan få en anden ordning end den, vi har i øjeblikket.

Nina Andersen: Det ærede medlem hr. Harald Nielsen understregede det, som jeg havde fremhævet i mit første indlæg, at det, man vil, er en principordning, medens man ikke har beskæftiget sig med valgordningen. Overfor det står altså det synspunkt, som jeg repræsenterer, at det vil være forkert at vedtage et princip, som man ikke er sikker på at kunne føre praktisk ud i livet, og at man derfor ikke vil kunne nøjes med en principvedtagelse, men må beskæftige sig med spørgsmålet om en valgmetode også.

Med hensyn til spørgsmålet om grundlovens § 52 og den foreslåede ordnings grundlovmæssighed henviste det ærede medlem hr. Harald Nielsen til, at der stod nøjagtigt det samme i den gamle grundlov. Det har jeg naturligvis bemærket mig; men hvis man ser på den grundlov, som før var gældende, havde vi for det første § 45. I denne § 45 handler stk. 2 om, hvorledes valg finder sted, hvis begge ting skal repræsenteres, og der henvises til grundlovens § 49, som ikke på samme måde i alle instanser fastholder forholdstalsprincippet. Det er dér, jeg mener der ligger en forskel mellem den tidligere grundlov og den nuværende, og det er det, der har givet mig anledning til tvivl om, hvorvidt man under den grundlov, vi har nu, kan gennemføre den foreslåede ordning.

Jeg vil gerne sige det ærede medlem hr. Steen tak for de smukke bemærkninger om lytterrepræsentanterne i radiorådet. Jeg kunne have sagt det samme, men på grund af den megen snak, der så ofte er om socialdemokratisk slagside, og som altså ingen bund har i virkeligheden, men som folk

[Nina Andersen.]

alligevel går rundt og tror på, ville jeg ikke gøre disse bemærkninger, fordi de da ville kunne misforstås.

Det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) henviser til det forslag, der i radiatorådet er fremsat af retsforbundets repræsentant dér. Jeg vil gerne endnu engang understrege det efter min opfattelse forkerte princip, som dette forslag indeholder, om i høj grad at regne med talmajoriteten og om som kvalitetsbedømmelse at anvende det stemmetal, der står bagved hvert enkelt rådsmedlem. Man går endog så vidt, at man siger, at den, der ved et valg får flest stemmer, skal være formand. Jeg kan roligt sige, at jeg ikke er sikker på, at det altid er de først valgte, der er de bedst kvalificerede, fordi jeg f. eks. til borgerrepræsentationen i København er valgt som nr. 2, og jeg er overbevist om, at andre, som stod længere nede på listen, var betydeligt bedre kvalificeret end jeg. Jeg tror, at sammenspil af omstændigheder og måske også alfabetiske forhold kan spille ind ved afgørelsen af, hvor man bliver placeret på en liste, og jeg finder derfor, at et forslag, der indeholder sådanne ting som, at den skal være formand, der har det største antal stemmer, ikke er rigtigt.

En anden ting: at ens stemme i rådets afgørelser skal have vægt efter det antal stemmer, der står bagved en, synes jeg også er forkert, og det samme gælder det princip, at man inden den 15. maj hvert år i de år, hvor der ikke er radiatorådsvalg, kan flytte sin stemme fra det medlem af radiatorådet, man tidligere har stemt på, til et andet, således at denne andens stemme derved får en større vægt. Jeg kommer, når disse ting er på tale, altid til at tænke på den afdøde formand for smedeforbundet, I. A. Hansen, der, når det drejede sig om bundne mandater, talte om de organisationsmæssige bydreng, dem, som man sendte af sted med en besked, og som samtidig med denne besked fik pålæg om ikke at lade sig påvirke af argumenter eller af viden, som de ikke selv havde, men bare strikte at holde sig til den besked, som de havde fået med hjemmefra. Jeg tror, det ville være ulykkeligt for et radiatoråd at have medlemmer, som på denne måde var sendt af sted med en bestemt besked.

Ole Bjørn Kraft: Den højtærede undervisningsminister har tilbragt en stor del af sit liv som radiatorådsformand og omfatter det arbejde, som dér udføres, med stor kærlighed. Det er kun godt og rigtigt, og derfor kan man vel heller ikke undre sig over, at den højtærede undervisningsminister egentlig har det som en hønemor. Hver gang en fare på en eller anden måde truer en af de små kyllinger, farer hønemor i flint. Det gjorde den højtærede undervisningsminister også her i dag, uden at der egentlig var megen grund dertil, i hvert tilfælde næsten kun en skygge af grund. Jeg har sandelig ikke kritiseret, at man i radiatorådet har taget rigsdagsstransmissionerne op. Tværtimod har jeg sagt, at det var godt, at man, efter at sagen har været overvejet i 15 år, endelig besluttede sig til det, og det var godt, at vi blev det første land, der gennemførte det, men jeg har blot sagt, at jeg synes, man skulle arbejde videre med formen for disse rigsdagsudsendelser, da de utvivlsomt ikke på alle måder opfylder deres formål, som de burde, ofte virker for langstrakt og for trættende, så det er umuligt for folk at følge dem. Jeg tror f. eks., at der er afsat altfor lang tid til radiotransmissionen i aften af denne debat; jeg tror, det måtte være muligt at skære den meget betydeligt ned. Jeg henstiller altså, at man fortsat arbejder med dette spørgsmål, og jeg er glad for, at den højtærede undervisningsminister har sagt, at det gør man. Så er der ingen modsætning imellem os; tværtimod, vi arbejder begge mod det samme mål.

Så spurgte undervisningsministeren, hvad grunden egentlig var til, at man var så utilfreds med den ordning, som eksisterede. Hvad er der konkret i vejen, lad os få det trukket frem ved hårene? Jeg synes, både det ærede medlem hr. Harald Nielsen og jeg har forklaret, hvad der er i vejen. Der er ikke noget i vejen med lytterrepræsentanterne i radiatorådet, der er ikke noget i vejen med lytterorganisationerne i den retning, at nogle af os vil påstå, at de udfører et dårligt arbejde eller ikke interesserer sig for arbejdet, men det, der er noget i vejen med, er valgmanen, fordi der ikke er noget valg, fordi det er en parodisk måde at udpege repræsentanter på, når man hævder, at det er lytterrepræsentanter,

[Ole Bjørn Kraft.]

og forholdet faktisk er det, at medlemmerne samles ind i organisationerne på mangfoldige måder, og blot ved at melde sig ind deltager de faktisk i valg af nogle repræsentanter, som de ikke kender noget som helst til. Det er det, der er i vejen, og det er derfor, vi mener — og jeg synes, det har fået tilslutning fra flere sider her i tinget — at den nuværende ordning ikke kan fortsætte, vi må finde frem til en bedre. Det kan ikke nytte, at den højtærede undervisningsminister taler om, at jeg havde sagt, at kun en fjerdedel af lytterne var samlet i organisationerne, og så spørger, hvor mange medlemmer der er i det konservative folkepartis organisation. Der er da rigtignok den forskel, at det er ingen betingelse for at stemme at være medlem af det konservative folkepartis organisation, men det er en betingelse for at kunne stemme ved lyttervalget at være medlem af en lytterorganisation, så den sammenligning forstår jeg aldeles ikke.

Jeg vil gerne være en af den højtærede undervisningsministers venner i mange af de sager, det her drejer sig om, men den højtærede undervisningsminister — hvis jeg for en gangs skyld må have lov at sige det til ham — gør sig livet meget vanskeligere og meget besværligere, end det i virkeligheden er. Han hober vanskeligheder og modsætninger op, og derefter anfalder han disse vanskeligheder med stor voldsomhed. Det undrer mig virkelig, at den højtærede minister ikke har opdaget, at jeg var en ven af fjernsynet, at jeg gerne ville støtte fjernsynets udvikling, at jeg gjorde rede for, at man kunne have den ene mening eller den anden, men at jeg troede, at det var rigtigt at udvikle fjernsynet, at man skulle bruge dette tekniske fremskridt, at vi ikke kunne lade det standse ved Danmarks grænse. Derfor var det helt overflødigt, når den højtærede minister højtideligt førte de nationalpolitiske grunde frem. Dem kender jeg; jeg er ganske enig med ministeren; der er ingen modsætning her. Jeg sagde udtrykkeligt, at når fjernsynet udvikles i andre lande, kan Danmark ikke holde sig tilbage, og hele det afsnit af ministerens tale var altså en kamp med en vejrmølle.

Vort forslag om at behandle sagen her i

tinget er jo et forslag, som skal hjælpe undervisningsministeren til at få en god løsning af denne sag. Det kan ikke nytte, at ministeren henviser til, at finansudvalget tidligere har givet nogle bevillinger. Jeg nærer ikke tvivl om, at den højtærede undervisningsminister er i fuldstændig overensstemmelse med loven og profeterne i enhver henseende, men det, der sker nu, hvis man giver denne bevilling — og der er mange ting at drøfte i denne forbindelse — det er, at man gør det afgørende skridt til fjernsynets indførelse her i landet. Medens man tidligere har foretaget eksperimenter, som man kunne træde tilbage fra, kan der ingen fornuft være i at træde tilbage, hvis man giver denne bevilling. Vi ønsker, at der gives de fornødne bevillinger til at udvikle fjernsynet, men vi har nu den opfattelse, at en sag af denne art ikke bør afgøres af et udvalg. Der er mange meninger om denne sag, og den bør drøftes offentligt og i tinget, og det kan ikke nytte at henvise til tidligere finansudvalg, for det var et finansudvalg under en anden forfatning, hvorunder folkeafstemningsinstitutionen ikke eksisterede. Vi må indstille os på, efter at vi har fået etkammersystemet og den nye forfatning, at vi må have flere sager til behandling i selve tinget; bl. a. for at dette folkeafstemningsinstitut ikke skal blive ganske virkningsløst. Det er ikke, fordi jeg mener, at denne sag skal ud til folkeafstemning, men der ligger et princip i det, og efter at vi ikke længere har to kamre, er det rimeligt og rigtigt, at vi tager sådanne diskussioner her.

Jeg er derfor glad for og takker den højtærede undervisningsminister for, at han, til trods for at han synes, det er vanskeligt at udarbejde et forslag, gerne vil overveje tanken om at få en debat om spørgsmålet, og jeg håber, at ministeren vil komme til et positivt resultat. Hvis ministeren ikke mener, at der er mulighed herfor ved fremsættelse af et lovforslag — skønt jeg kan ikke rigtig se, hvorfor det ikke skulle kunne lade sig gøre — er der altid den udvej at føre det frem i forespørgsels form; derved kan ministeren let ved henvendelse til partierne få grundlag for en debat, hvorunder vi så også må have mulighed for at drøfte det forslag, ministeren har stillet.

Jeg er glad for, at Nordjylland er taget

[Ole Bjørn Kraft.]

med i ministeriets planer for udviklingen af radiofonien her i landet, det manglede også bare, men jeg vil gerne henstille, at der nu ikke går for lang tid, inden man kommer i gang også med storsenderen i Skive, denne berømte by. Jeg henstiller altså til ministeren og til radiorådet, at Nordjylland ikke altfor længe vedbliver at være stedbarn.

Steen: Den ærede ordfører for forslagsstillerne refererede mine første udtalelser under denne debat og svarede på dem ud fra den forudsætning, at jeg havde stillet mig på det standpunkt, at en sådan valgordning ikke kunne gennemføres. Det har jeg ikke sagt et ord om. Jeg har sagt, at en valgordning ikke kan gennemføres på grundlag af licenskortet, medmindre man vil udelukke den ene af ægtefællerne, i almindelighed kvinden, og medmindre man ganske vil se bort fra problemet valgretsalder. Jeg gjorde opmærksom på, at den ærede ordfører for forslagsstillerne overhovedet ikke beskæftigede sig med dette problem i sit svar, og det har han en fornuftig grund til, for i samme øjeblik han gør det, ramler hele det korthus sammen, som dette forslag i virkeligheden er.

Selvfølgerlig kan et valg gennemføres ved den lejlighed som ved enhver lejlighed, hvor man ønsker at gennemføre et valg. Men det, jeg har ønsket at sige, og det, de fortsatte drøftelser nok skal bekræfte, er, at et valg, der ikke skulle være så principielt angribeligt som den nuværende ordning, forudsætter hele det apparat, der nu engang hører til ved gennemførelse af et almindeligt, offentligt valg. Men nu får vi lejlighed til i den kommende tid nærmere at drøfte, tale med hinanden om og overveje hele problemet, og så skal jeg give forslagsstillerne det med på vejen, at den nytte har forslaget altså gjort; det er sikkert også den eneste nytte, det kommer til at gøre. Men det er jo også altid noget.

Må jeg så, inden jeg slutter, benytte lejligheden til at sige, at forsåvidt der i tinget skulle være ærede medlemmer, som har interesse i at se det materiale, jeg nævnte før, og som jeg har haft lejlighed til at skaffe mig, om, hvordan man har ordnet sig i den

række af lande, jeg nævnte, er enhver velkommen til at låne det hos mig.

Hans Hansen (Rørby): Den højtærede undervisningsminister udtalte, at han mente, at lytterorganisationerne ville leve længere end retsforbundet. Der har jo været forskellige opfattelser af levedygtigheden hos organisationer, jeg kan huske mange fra min tid. Jeg kan f. eks. nævne, at da man begyndte at cykle her i landet, kunne man ikke cykle, uden at man skulle være medlem af en cykleforening. Det behøver man ikke nu. Nu kan man også godt lytte uden at behøve at være medlem af en lytterforening, og man kan også vælge radiorådsmedlemmer, hvis man laver en ordentlig form for valg.

Det ærede medlem fru Nina Andersen omtalte Helge Madsens forslag i radiorådet om, at man skulle kunne flytte stemmerne fra den ene til den anden. Jeg kan meddele det ærede medlem, at jeg i forfatningskommissionen stillede forslag om valg til landstinget efter en lignende metode. Det er fri valgret, d. v. s. at man flytter stemmerne, man prøver at knytte den personlige kontakt mellem vælgeren og hans repræsentant, i stedet for at det hele er organisation og flyder ud til ingenting. Det er det, der sker nu. Men det tror jeg ikke det ærede medlem forstår, for det ligger så fjernt fra socialdemokratiets opfattelse af folkestyret; socialdemokraterne tror ikke, det kan virkeliggøres personligt, men kun gennem organisationen, så det skal jeg afholde mig fra at komme ind på her.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg ville egentlig gerne have sagt nogle venlige ord til det ærede medlem hr. Harald Nielsen som forslagsstiller; men jeg har desværre glemt, hvad det var, det ærede medlem sagde. Min glemsomhed må vistnok desværre opfattes som et typisk tilfælde. Iøvrigt vil jeg mene, det har været en nyttig forhandling, vi har haft i dag.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft var igen inde på en omtale af rigsdagstransmissionerne. Man kan jo ikke forvandle en dårlig tale til en god tale; der er visse begrænsninger ved rigsdagstransmissioner. Men iøvrigt mener jeg, at rigsdagstransmissionen i dag ikke er for lang. Jeg synes, det faktisk

[Undervisningsministeren.]

er et gode, at lytterne kan følge med i den argumentation, der er fremført her i dag.

Der er ikke noget i vejen, siger det ærede medlem og tilføjer: i lytterorganisationerne; det er kun valgmåden, der er noget i vejen med; der er heller ikke noget i vejen med radiorådet, thi i så fald ville de konservative medlemmer forlængst have reageret overfor folketinget og offentligheden. Og således synes det da, som om vi gradvis nærmer os et venskabeligt klima.

Med hensyn til lytterorganisationerne synes jeg, at organisationsprocenten er forbausende høj, når man tager i betragtning, at det er kulturorganisationer, der ikke uden videre kan sammenlignes med de interesseorganisationer, som de politiske organisationer er. Vi slutter altså af som venner af fjernsynet, og en lykkeligere udgang på denne diskussion kunne jeg for min part ikke ønske mig. Nu går jeg rolig hjem til min aftente. Når det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft som slutreplik bad mig om, at det ikke må vare for længe, inden fjernsynet også kommer til Aalborg og Skive, kan jeg forsikre det ærede medlem om, at jeg skal gøre, hvad jeg kan for, at sagen fremmes.

(Kort bemærkning).

Nina Andersen: Når jeg trak det forslag frem, som fra retsforbundets side er stillet i radiorådet, var det netop, fordi jeg ved, at retsforbundet ønsker de samme principper anvendt også på andre forsamlinger. Det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) mente, at jeg ikke forstod, hvad det drejede sig om. Jo, jeg forstår meget vel, hvad det drejer sig om; det drejer sig om, at man skal have mennesker, som går i byen med en bestemt besked, og den skal de rette sig efter, og hvis de kommer til at sidde i et kollegium, hvor de efter forhandlinger og på grund af oplysninger egentlig måtte ændre dette synspunkt, tør de ikke gøre det, for det ville betyde, at de mistede tilliden. Jeg synes, at det, man har brug for, er mennesker, som vælges på et program, men som

har frihed til at vurdere, hvor langt man kan komme med gennemførelsen af de enkelte punkter, og hvornår man er i stand til at gennemføre det. Det er denne frihed i handling og til at lade sig påvirke, som retsforbundet ikke ønsker at deres repræsentanter skal have.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Harald Nielsen: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Det er meddelt mig, at det ærede medlem hr. *Martin* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om apotekervæsenet og forslag til lov om ændring af lov nr. 182 af 23. juni 1932 om sundhedsvæsenets centralstyrelse. Hvis ingen gør indsigelse imod, at valg af et nyt medlem til det nævnte udvalg foregår i indeværende møde, betragter jeg tingets samtykke hertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Martin* har vedkommende gruppe udpeget: *Viggo Starcke*. Han er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 4. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i lov om radiospredning. [Af Harald Nielsen m. fl.]

2) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1954 til 31. marts 1955.

[Formanden.]

- 3) *Forespørgsel til undervisningsministeren af Ingmar Wagner m. fl.*

Mødet hævet kl. 16⁴.

34. møde.

Fredag den 4. december kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om radiospredning. [Af Harald Nielsen m. fl.].

Valgt blev: *Nina Andersen, Ditlevsen, Holger Eriksen, Hougaard, Kolbjørn, Holger Larsen, Frede Nielsen, Lars M. Olsen, Harald Nielsen, Henry Christensen, Damsgaard, Erik Eriksen, Sønderup, Ole Bjørn Kraft, Reedtz-Thott, Poul Sørensen og Steen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1954 til 31. marts 1955.

Forhandlingen genoptoges.

Thorkil Kristensen: Det forekommer mig noget uheldigt, at denne finanslovdebat i den grad, som tilfældet er, bliver hugget ud i småstykker. Både fra ordføretalerne til de første ministersvar og fra disse ministersvar til de ordføretaler, der nu skal holdes — og derfra formentlig til resten af debatten — har der været længere mellemrum, end det egentlig er heldigt, navnlig af hensyn til offentligheden, som jo glemmer det ene indlæg, før det næste og dermed svaret kommer. Jeg vil derfor henstille til overvejelse, om man ikke ved kommende finanslovdebatter mere kan samle forhand-

lingen i større, samlede drøftelser, så det ikke bliver en noteveksling mellem regeringen og partierne, men en virkelig debat. Vi behøver jo ikke så lang tid for at forberede vore svar.

Den højtærede finansminister gjorde i sin sidste tale visse bemærkninger vedrørende spørgsmålet om reelt overskud eller balance kontra underskud på det samlede statsbudget. Jeg opfattede den højtærede ministers bemærkninger sådan, at den tale, som han og den højtærede statsminister i åbningsdebatten holdt om, at vi burde tilstræbe et reelt overskud, i dag må siges at være noget afsvækket, idet forholdet, såvidt man kan skønne af den højtærede ministers udtalelser, er dette, at der i dag ikke er stort mere end balance, måske, som den højtærede minister sagde, med en vis sikkerhedsmargin, men der er jo også usikkerhed, og at der i hvert fald for det kommende finansår praktisk talt nærmest må siges at være balance. Den højtærede minister sagde, at det ikke var hans indstilling, at man skulle søge opnået overskud ved nye skatter; det var jo en af de mere tydelige udtalelser i den højtærede ministers sidste bemærkninger. På den anden side sagde han, at det var ikke forsvarligt i den nuværende situation at have underskud. Det må vel så sige, at betragtningen nu er modificeret derhen, at overskud vel i og for sig ville være godt, hvilket jeg meget kan tiltræde, men at vi i øjeblikket ikke har stort mere end balance, og at man ikke for tiden tilstræber væsentlige ændringer i den henseende, men på den anden side heller ikke ønsker skatteforhøjelse eller at glide over i underskud.

Hvis denne opfattelse af ministerens udtalelser er rigtig, må man deraf drage en konklusion, som jeg for mit vedkommende gerne vil understrege, nemlig den, at så er der ikke på statsbudgettet plads til væsentlige nye udgifter i den nærmeste fremtid; der er ikke plads til nye kostbare reformer på det statsbudget, vi har i dag, hvis vi ikke skal løbe fare for at gå over i underskud eller udskrivning af nye skatter. Det er meget nødvendigt, at vi holder os dette for øje. Jeg benytter lejligheden til at gentage, hvad jeg sagde sidste gang, at den højtærede minister vil kunne regne med støtte hos os, hvis han har svært ved at holde igen overfor andre, som stiller for